

ВІЙСЬКО

№1 (79) 2007

УКРАЇНИ

«Казки»
Брюссельського
лісу

4

Строкова
у стилі
«модерн»

14

Політ над
гніздом
«соколів»

34

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Сергій БАСАРАБ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ДРАГАН
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Анатолій ЛОПАТА
Андрій ЛИСЕНКО
Владислав МАРІ
Володимир ПАСЬКО
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Андрій ФЕЦЕНКО

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Людмила ЗАГОРНОЮК

Більше редактор:

Сергій ПОПСУЄВИЧ

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2007

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 12.01.2007 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України.

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
Рукописи, фотознімки, малюнки редакція не
рецензує і не повертає. Журнал надає авторам
можливість висловлювати думки, які не
віддзеркалюють погляди редакції. За рекламну
інформацію відповідає рекламодавець.

ГЕОПОЛІТИКА4

«Казки Брюссельського лісу»

Микола СУНГУРОВСЬКИЙ

NOTA BENE8

Обленерго — військовим: немає грошей?.. крутять динамо

Віктор ГЕДЗ

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....10

Ілля Тищенко: «Людина подібна до скрипки — коли рветься остання струна, вона перетворюється на шматок деревини»

НОТАТКИ РЕДАКТОРА.....13

Військова преса як ознака корпоративної єдності?

Володимир ГОРІШНЯК

АТИ-БАТИ14

Строкова у стилі «модерн»

Володимир СКОРОСТЕЦЬКИЙ

ЕКСКЛЮЗИВ30

Леонід Шоломицький: «На прикладі «Техвоєнсервісу» ми довели: навіть у безнадійно збиткових держпідприємств є шанс стати прибутковими»

ТЕМА НОМЕРА34

Політ над гніздом «соколів», або Чи вдасться легендарній пілотажній групі стати птахом-феніксом?

Іван СТУПАК

ЗВИТЯГА38

Крок у безсмертя

Валентина МАТЯЩУК

МИСТЕЦТВО ПЕРЕМАГАТИ42

Бойова фармакологія: солдатом бути легко, або Чи потрібен воїну «допінг» для перемоги над ворогом?

Володимир ГАЛАНЦЕВ

ШЕРШЕ ЛЯ ФАМ!46

Катерина Бужинська: «В храмі Господньому я молилася, просила в Бога дитинку, і Він почув мене: через місяць я довідалася, що вагітна»

Володимир ТЕРЕЩЕНКО:

«Проектна потужність робіт у Кам'янці-Подільському — майже півтори тисячі одиниць на добу, що дає змогу утилізувати 400 тисяч одиниць стрілецької зброї та легкого озброєння протягом двох років»

— Реалізація проекту Трастового фонду НАТО «Партнерство заради миру» з утилізації надлишкової стрілецької зброї та легкого озброєння є яскравим прикладом плідної співпраці України з Північноатлантичним альянсом.

Таку думку висловив Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні пан Уільям Тейлор під час початку практичної фази утилізації, яка відбулася 16 січня на Центральній артилерійській базі озброєння Західного оперативного командування Сухопутних військ України у Кам'янці-Подільському на Хмельниччині.

За практичною фазою утилізації першої партії зброї спостерігали заступник Міністра оборони України Володимир Терещенко, Надзвичайний і Повноважний Посол США в Україні пан Уільям Тейлор, заступник директора Агентства НАТО з технічного обслуговування та постачання (NAMSA) контр-адмірал Лінда Берд, представник Секретаріату Ради Європи пан Андреас Страб, Надзвичайні і Повноважні Посли Фінляндії та Словаччини в Україні, представники посольств інших країн-членів НАТО, які фінансують даний проект, а також народний депутат України Тарас Чорновіл.

Виступивши перед присутніми, заступник Міністра оборони України Володимир Терещенко висловив щирі вдячності державам-членам НАТО за підтримку у вирішенні дуже важливої для України проблеми — утилізації стрілецької зброї та легкого озброєння.

Керівник Офісу зв'язку НАТО в Україні пан Джеймс Грін у свою чергу назвав створення центру з утилізації надлишкової зброї прикладом протидії реальним загрозам безпеці міжнародної спільноти.

Варто нагадати, що в ході виконання практичної фази робіт утилізації підлягатимуть 400 тис. одиниць легкого озброєння та стрілецької зброї, зокрема, понад 200 тис. автоматів Калашникова та понад 22 тис. карабінів і гвинтівок різних модифікацій, 100 тис. пістолетів, а також кулемети, гранатомети, протитанкові гвинтівки, спортивна та навчальна стрілецька зброя. Для цього країни-донори Транспортного фонду НАТО «Партнерство заради миру» виділили 900 тис. євро. Крім того, ще майже 3 мільйони гривень виділено українською стороною.

Реалізація першого етапу цього проекту розрахована на 3 роки. Розпочато його в 2006 році, коли протягом червня—вересня було утилізовано 1000 надлишкових переносних зенітно-ракетних комплексів (ПЗРК), які раніше перебували на озброєнні Збройних Сил України. Загальна вартість реалізації першого етапу проекту Трастового фонду НАТО—ПЗМ — майже 8 млн євро.

- З метою підвищення ефективності наукових досліджень в ЗС України глава оборонного відомства Анатолій Гриценко своїм наказом затвердив Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності у Збройних Силах України.

- У рамках робочого візиту в Україну делегації збройних сил Угорської Республіки відбулася процедура передачі повноважень угорській стороні щодо головування у 2007 році в багатонаціональному інженерному батальйоні «Тиса».

- Міністр оборони України Анатолій Гриценко затвердив «Методичні рекомендації щодо адаптації молодих офіцерів до службової діяльності у військах протягом перших трьох років».

- Кабінет Міністрів України своєю постановою вніс зміни до Положення про підготовку і проведення призову громадян України на строкову військову службу та прийняття призовників на військову службу за контрактом.

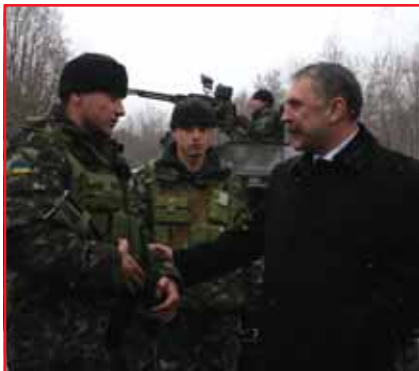
- У Збройних Силах України започатковано конкурс на кращого офіцера-артилериста та офіцера-ракетника «Залп-2007».

- Організація та всебічне забезпечення українсько-бельгійського навчання ротного рівня обговорювалися делегаціями ЗС України та Королівства Бельгія на Яворівському полігоні Сухопутних військ ЗС України.

- Міністр оборони України Анатолій Гриценко та міністр національної оборони Турецької Республіки Мехмет Веджді Гюнюль підписали міжурядову Угоду про оборонно-промислове співробітництво.

- Згідно з наказом заступника глави оборонного відомства Владислава Марі, в першому півріччі 2007 року близько 400 військовослужбовців Збройних Сил України розпочнуть навчання на курсах іноземних мов.

- З метою збереження, зміцнення та відновлення здоров'я військовослужбовців ЗС України глава оборонного відомства своїм наказом затвердив Керівництво з диспансеризації військовослужбовців Збройних Сил України.

5 січня українська делегація на чолі із заступником Міністра оборони України Владиславом Марі відвідала розташування українських миротворців у Косовому.

На шляху до базового табору «Бреза», що знаходиться у населеному пункті Брезовиця муніципалітету Штрпце, представники української делегації ознайомилися з несенням служби українського миротворчого контингенту на посту в селищі Драйківці.

— Ви виконуєте важливу і шляхетну місію — забезпечуєте мир і спокій на балканській землі, презентуєте нашу державу на світовій арені. Все, що ви тут робите, є справа державної ваги, — наголосив Владислав Марі.

Заступник командувача Сухопутних військ ЗС України генерал-лейтенант Григорій Саковський нагородив кращих військовослужбовців почесними грамотами. А солісти Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України Наталія Бесараб, Наталія Заблоцька, Христина Охитва та Сергій Юрченко презентували свій музичний подарунок — концерт естрадної та народної музики.

У Збройних Силах України триває льотна підготовка особового складу частин армійської авіації Сухопутних військ. З початку нового навчального року воїни-десантники та аеромобільсти Сухопутних військ здійснили понад 3,5 тис. стрибків з парашутом.

За півтора місяці пілоти армійської авіації виконали програму льотної підготовки на 11 відсотків. Зокрема, в авіаційних частинах, що входять до складу Об'єднаних сил швидкого реагування, загальний наліт склав 180 годин, а в частинах Основних сил оборони — 97. На сьогодні середній наліт на кожного пілота складає 6,5 години.

Загалом у цьому році план стрибкової підготовки аеромобільних та повітрянодесантних частин Сухопутних військ складає 29 807 стрибків.

Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Віктор Ющенко своїм Указом № 17/2007 від 16 січня 2007 року ввів у дію рішення Ради національної безпеки та оборони від 15 грудня 2006 року «Про план проведення багатонаціональних військових навчань за участю Збройних Сил України на території України та поза її межами в 2007 році».

Відповідно до плану, у поточному році на території України заплановано провести п'ять навчань із залученням підрозділів армій іноземних держав.

Крім того, поза межами України підрозділи та військовослужбовці ЗС України планують взяти участь у дев'яти багатонаціональних і двосторонніх навчаннях. Остаточне рішення про допуск підрозділів армій іноземних держав на територію України для участі у спільних військових навчаннях прийматиме Верховна Рада України.

4 січня в рамках робочої поїздки по частинах і з'єднаннях Західного оперативного командування начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-полковник Сергій Кириченко відвідав 90-у артилерійську базу боеприпасів, що дислокується на Житомирщині.

Перебуваючи на артбазі,

Сергій Кириченко детально ознайомився з умовами зберігання на цьому об'єкті різних видів боеприпасів та вибухових речовин, системою його охорони, ходом виконання заходів з підвищення вибухобезпеки, перспективами подальшого існування цієї бази, а також умовами життя і побуту військовослужбовців та членів їхніх сімей, вирішенням їх соціально-побутових проблем.

Під час відвідань 90-ї артбази начальник Генерального штабу – Головнокомандувач ЗС України зустрівся з керівництвом Чуднівської районної державної адміністрації. Зокрема, під час зустрічі були обговорені питання створення на базі цього об'єкта державного підприємства або Центру з утилізації боеприпасів. Адже технічний стан непотрібних для подальшого використання боеприпасів, які зберігаються на 90-й артбазі, дозволяє здійснювати утилізацію на місці і не витрачати кошти на транспортування їх на інші підприємства, розташовані на значній відстані від місця зберігання.

18 січня у Київському будинку офіцерів відбувся концерт заслуженого колективу України, лауреата премії Миколи Островського, дипломанта нагороди «Бренд 2005 року» Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України. Цим концертом відомий творчий колектив, який очолює заслужений діяч мистецтв України полковник Дмитро Антонюк, має намір започаткувати традицію новорічно-різдвяних музичних вітань військовослужбовців і працівників військових частин та установ Збройних Сил України.

Свої нові пісні, зокрема мегахіт «Ніченька», презентувала глядачам спеціальний гість програми – лауреат міжнародних конкурсів, солістка ансамблю, відома співачка Тіна Кароль.

Напередодні нового 2007 року Збройні Сили України прийняли на озброєння модернізований повітряний пункт управління вітчизняного виробництва на базі літака Ан-26, аналогів якому на теренах СНД не існує.

Він суттєво підвищує безперервність, стійкість і живучість усієї системи управління українською армією і цілком вкладається у ра-

мки загального процесу вдосконалення системи управління.

У новому повітряному пункті управління є салон оперативного складу з автоматизованими робочими місцями, сучасною комп'ютерно-електронною системою відображення інформації та обладнанням для сполучення з іншими автоматизованими системами управління, які використовуються в ЗС України.

- За матеріалами фондів Центрального музею Збройних Сил України сімома мовами світу видано книгу «Українська військова символіка».

- Міністр оборони України Анатолій Гриценко підписав директиву «Про організацію культурно-виховної, просвітницької роботи та дозвілля військовослужбовців, членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України».

- У Військово-історичному музеї Повітряних Сил ЗС України відбулася урочиста церемонія представлення ракетного комплексу середньої дальності «Піонер» 15Ж45 (РСД-10) – одного із трьох, які залишилися на теренах СНД.

- Наказом глави українського оборонного відомства приведено у відповідність до вимог чинного законодавства нормативно-правові акти Міністерства оборони України у сфері стандартизації.

- За підсумками проведення прізовної кампанії 2006 року в Західному оперативному командуванні кращими визнані колективи Вінницького та Закарпатського обласних військових комісаріатів.

- З метою вдосконалення організації забезпечення і надання військовослужбовцям ЗС України та членам їхніх сімей житлових приміщень Міністр оборони України своїм наказом затвердив нову редакцію відповідної Інструкції.

- Відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» глава оборонного відомства видав наказ «Про затвердження змін до Положення про військово-лікарську експертизу та медичний огляд у Збройних Силах України».

- Згідно з наказом Міністра оборони України, щороку 19 квітня відзначатиметься День Військової служби правопорядку в Збройних Силах України.

- У 2006 році на чемпіонатах світу, Європи та інших міжнародних змаганнях спортсмени Збройних Сил України здобули 134 нагороди, з них 44 золоті, 52 срібні та 38 бронзових.

*За матеріалами
Управління прес-служби МО України*

«КАЗКИ БРЮССЕЛЬСЬКОГО ЛІСУ»

або Хто і чому зацікавлений у створенні «страшилок» про НАТО?

«НАТО — агресор, який сипав бомби на голови сербських братів», «Україна та Росія — в небезпеці! Натовські полчища наближаються до наших кордонів!» На 16-му році незалежності можна констатувати: політична еліта України не навчилася поважати власний народ. Вона вбачає у ньому лише передвиборний електорат. НАТО ж — це один із багатьох тестів «на повагу», але досить чутливий, оскільки східно- та західнозапрограмовані еліти добре розуміють, що від нього, за великим рахунком, залежить майбутнє України, а головне — успіх їхньої політичної кар'єри та бізнесу.

У теорії проектного менеджменту є така аксіома: успіх проекту залежить від його свідомої підтримки виконавцями та наявності попиту на його результати серед потенційних споживачів. У сучасному «українському політичному менеджменті» все навпаки: чим менше виконавці та споживачі (тобто громадяни) розуміються на питан-

нях державної політики — це справа вождів, — тим краще.

Декларуючи той чи інший політичний курс, наші вожді дуже дивно поведуться з громадською думкою. У випадку з прискореним курсом євроатлантичної інтеграції вони вважають, що необізнаність громадян з цього питання заважає їм брати участь у формуванні «пра-

вильної» державної політики. Але цей же факт плюс стереотипи та потік викривленої інформації, на яких і будується недовіра до НАТО, не заважає політикам з іншого табору використовувати його на користь ревізії чинного зовнішньополітичного курсу. Це вже схоже на нечесну гру з «крапленою колодою». Спробуємо хоча б частково розкрити карти.

МІФИ ПРО НАТО — PRO...

Поширення міфів, чуток, відвертої брехні про НАТО погано з двох причин: по-перше, це породжує упереджене ставлення до самої ідеї євроатлантичної інтеграції, а по-друге — принижує громадян, зводячи їх до рівня споживачів низькопробної інформації. Соромно, планове інформаційні провокатори! Але удвічі соромно має бути тим, хто розповсюджує неаргументовану інформацію про переваги вступу України до НАТО — адже це, крім згаданих наслідків, загрожує втратою довіри до цієї ідеї та її дискредитацією. Виправданням для окремих політиків може бути лише їхнє розуміння того, що треба

Членство в НАТО, якщо й передбачає розгортання військових баз на території держав-членів, то винятково за їхньою згодою.

зробити, чим поступитися, щоб зрештою скористатися потенційними перевагами — саме з огляду на це вони ці переваги й пропагують. Але цього не розуміють їхні слухачі, які, почувши такі розмови та порівнявши їх з власними спостереженнями і відомими фактами, за якими не все так просто, другий раз слухати не будуть й інших відмовлять.

Чого варті, наприклад, обіцянки щодо виходу українських оборонних підприємств у разі вступу до НАТО на європейський ринок озброєнь, залучення до проєктів з їх розробки, виробництва та придбання, впровадження новітніх технологій. У найближчій перспективі на такий сценарій можна не сподіватися з двох причин: по-перше, європейські держави дбають передусім про власні робочі місця; по-друге, просування на високотехнологічні ринки можливе лише за умов високої конкурентоспроможності продукції, що для більшості українських підприємств є поки що недосяжним критерієм. Але в разі вступу до НАТО для вітчизняних підприємств ОПК існує можливість виходу на ринки інших держав у кооперації із західними або російськими партнерами. Успіх залежатиме від результатів удосконалення державних механізмів стимулювання діяльності оборонної промисловості, реструктуризації галузі та підприємств. З набуттям досвіду міжнародної кооперації з'являться і перспективи для просування українських підприємств до певних сегментів європейського ринку озброєнь.

Так, вступ до НАТО відкриває шлях до спільних проєктів та новітніх технологій. Але знову ж таки — відкриває шлях. А розраховувати на їх появу в Україні можна лише за умов забезпечення привабливості українського ринку та підприємств для західних партнерів. Реалізація такої можливості потребує політичної волі, перегляду політики стосовно оборонних замовлень, державної власності на стратегічно важливі підприємства, зосередження значних ресурсів на їх реструктуризацію та впровадження ефективного менеджменту. Тобто попереду — важка праця, а не безумовне отримання якихось преференцій.

Поширена теза стосовно сприятливого впливу вступу до НАТО на прихід в Україну інвестицій також не є беззаперечною. Насправді, досить переконливими є результати східноєвропейських країн першої і другої хвилі розширення НАТО, в яких темпи зростання інвестиційних вкладень в економіку напередодні вступу до Альянсу склали: 40–70% — у Словаччині, Словенії, Угорщині та 90–140% — у Болгарії, Польщі, Чехії. Але слід враховувати і той факт, що паралельно відбувся процес інтеграції до ЄС, за рахунок якого країни-аспіранти отримували пряму фінансову допомогу. До того ж, європейська економічна політика є прерогативою ЄС, а не НАТО. Проте й применшувати важливості вступу до Альянсу не варто — для цих країн він був сполучною ланкою в технологічному циклі вступу до ЄС — у політичних, військових і економічних аспектах. З цієї точки зору показовим є інший приклад: за даними Світового банку, ВВП на душу населення, за паритетом купівельної спроможності, у 2005 році становив: у Румунії — 8785 доларів, Болгарії — 9223, Польщі — 12 994, Словаччині — 16 041, Угорщині — 16 823, Чехії — 18 341; в Україні цей показник склав 7213 доларів США.

Чи може Україна сподіватися на таку перспективу? Відповідь неоднозначна: перспектива існує, але її реалізація не є автоматичною. На зростання інвестиційних потоків можна розраховувати за умови впровадження комплексу реформ, тобто реалізації цілей, визначених у Плані дій Україна — НАТО (2002 р.) та завдань відповідних річних цільових планів, пріоритетами яких є економічне та політичне оздоровлення українського суспільства. Певним сигналом про покращання інвестиційного клімату в Україні могло б стати її приєднання до Плану набуття членства в НАТО. Додатковим стимулом при цьому є те, що завдання всіх згаданих планів відповідають національним інтересам України.

... I CONTRA

Згідно з результатами жовтневого соціологічного опитування Центру Разумкова, більшість громадян України (понад 53%) сприймають НАТО як агресивний блок. Цьому сприяє поширення недостатньо аргументованої, а в більшості випадків взагалі неаргументованої інформації про участь Альянсу в «дуже непопулярних» заходах: бомбардуванні Югославії, операціях в Афганістані та Іраку. Причому заперечувати ці факти не можна — вони були і є. Але це ще не вся правда. Так, бомбардування Югославії, людські втрати — це було і викликало серед країн НАТО не меншу критику, ніж поза межами Альянсу. Але чомусь замовчуються інші факти, наприклад про те, що це була перша військова операція за весь час існування НАТО.

Початок бойовим діям поклала операція не НАТО, а сербської армії — операція з вигнання албанців і знищення Армії визволення Косового (березень 1999 р.). Цим був порушений мирний переговорний процес у Рамбуйє. Операція НАТО була відповіддю на цю реакцію і отримала схвалення ООН, оскільки ситуація в Косовому загрожувала перетворитися на широкомасштабний регіональний конфлікт. До речі, в операції НАТО брала участь і Росія. Країни, які входили до складу колишньої Югославії, сьогодні є членами НАТО або перебувають у процесі вступу до цієї організації.

Воєнні дії в Афганістані та Іраку ведуться США за підтримки окремих країн, у тому числі зі складу НАТО, але не Альянсом. Зараз НАТО очолює миротворчі Сили сприяння безпеці в Афганістані, завданням яких є забезпечення безпеки і стабільності, боротьба з наркоторгівлею, роззброєння та контроль над озброєннями. Значна увага приділяється спільним діям з ЄС у відновленні економіки і правопорядку в Афганістані. Місією НАТО в Іраку взагалі важко назвати військовою — вона полягає в

Витрати щодо реалізації євроатлантичного курсу України в Держбюджеті на 2006 рік складали 204,6 млн гривень, або 60 копійок на дорослу людину в місяць.

підготовці сил безпеки Іраку. Обидві місії здійснюються за мандатом ООН.

Дуже популярним серед політичних опонентів євроатлантичного курсу України є міф про наближення «військових армій НАТО» до кордонів Росії та України і розміщення баз Альянсу на нашій території. Про це можна почути навіть з вуст окремих військових науковців, що викликає або великі сумніви в їхній професійності, або підозри в неповазі до громадян власної країни. Справа в тому, що НАТО не має постійного угруповання військ. Об'єднані збройні сили цієї організації — це структура, яка заповнюється за необхідності. НАТО має можливість і формує певні сили для здійснення конкретних миротворчих, антитерористичних операцій за рахунок відрядження військ держав-членів винятково за їхньої згоди. До моменту відрядження вони перебувають у національному підпорядкуванні, за винятком підрозділу дальнього радіолокаційного попередження, що діє на постійній основі. Найпотужніше угруповання із сил, що надаються державами-членами, НАТО може розгорнути на випадок масштабної агресії проти його членів (ст. 5 Північноатлантичного договору).

Аналогічно — з розміщенням баз НАТО на території України. Членство в НАТО, якщо й передбачає розгортання військових баз на території держав-членів, то винятково за згодою цих держав на засадах Конвенції «Про статус збройних сил країн-учасниць НАТО» від 19 липня 1951 року. Її положеннями визначено, що допуск іноземних військ на територію інших країн здійснюється за окремими угодами в кожному конкретному випадку. Розміщення іноземних військових баз на території України заборонено ст. 17 Конституції. Враховуючи те, що одна іноземна військова база в Україні все ж існує — Чорноморський Флот Росій-

ської Федерації, виникає запитання: навіщо протестувати проти уявного розміщення іноземних баз і не виступати проти намагання залишити на території України існуючу іноземну базу? Звичайно, можна навести аргументи стосовно економічних переваг для Севастополя перебування там російської військової бази та її інфраструктури. Але навіть якщо уявити собі, що в законодавстві України відбулися зміни щодо скасування заборони на розміщення іноземних баз, то їх наявність також буде джерелом тисяч престижних робочих місць та інвестицій в місцеві бюджети.

Розширення НАТО на Схід є процесом поширення зони демократії, стабільності та безпеки. Посилення на дестабілізацію ситуації в країнах — нових членах НАТО (наприклад, нещодавні події в Угор-

щині) є не дуже коректними. «Дестабілізація» в них є проявом становлення молодих демократій, відстоюванням народом права на волевиявлення. Відсутність серйозних дестабілізуючих чинників підтверджується стислими термінами врегулювання (без зовнішнього впливу) «політичних криз».

У Росії поява спільних кордонів з країнами НАТО розглядається як наближення не зони безпеки та стабільності, а військової могутності НАТО з метою виправдання зростання власних військових витрат на модернізацію армії. Та все ж таки, офіційна політика Росії спрямована на розширення та поглиблення партнерських відносин з НАТО. В цій сфері вона здійснює більш активну, ніж Україна, політику воєнно-політичного та військово-технічного співробітництва. Рада Росія—НАТО розглядається окремими західними та російськими політиками як прообраз нової структури безпеки в євразійському регіоні.

З приводу загроз для України з боку НАТО, варто пригадати, чим загрожував Альянс, коли надавав Україні допомогу в 1995 році — під час аварії в Харкові, в 1998-му та

2001 роках — під час повеней у Закарпатті, у 2006-му — під час утилізації в Україні запасів надлишкових озброєнь і боеприпасів.

Особливо вдалою знахідкою опонентів НАТО вважається посилення на надто високу ціну для України її вступу до Альянсу. Уважні аналітики зі складу СДПУ(о) два роки тому відкопали десь величезну суму — 92 млрд гривень (!). Звідки вона взялася — нікому не відомо. Навіть якщо підсумувати всі оборонні бюджети з 2004 року, з урахуванням офіційних (оптимістичних) прогнозів Кабінету Міністрів до 2010 року, то можна набрати не більше 65 млрд. Але ж ця сума призначена на утримання та розвиток збройних сил, а не на забезпечення вступу до НАТО. За цією логікою, чому б не віднести до цієї суми весь обсяг Державного бюджету? Реальні витрати, що стосуються реалізації євроатлантичного курсу України, в Державному бюджеті на 2006 рік складають 204,6 млн гривень, або 60 копійок на дорослу людину в місяць. Це не враховуючи того, що 182,1 млн гривень на миротворчу діяльність України компенсуються Секретаріатом ООН.

Чехія, внесок якої до бюджету НАТО складає близько 16 млн доларів США, отримала інвестицій в інфраструктуру на 120 млн доларів.

Що стосується ціни членства в Альянсі, то стандарт оборонних витрат НАТО (2% ВВП) — це сума, достатня для забезпечення війська (мілітаризація коштує набагато більше — наприклад, військові витрати Ізраїлю в мирний час становлять до 10% ВВП). Розміри оборонних бюджетів України останніх років сягають 1,4–1,7 ВВП, що складає приблизно 50–60% мінімальних потреб збройних сил.

Само членство в НАТО передбачає внески його членів до бюджету Альянсу загалом на рівні 0,5–1,0 % їхніх військових витрат. Якщо орієнтуватися на прогнозні обсяги ВВП України у 2010 році (близько 940 млрд грн.) і розмір оборонного бюджету 2% ВВП, то річні витрати складуть максимум 190 млн гривень. Крім того, частина витрат з бюджету НАТО спрямовується на модернізацію збройних сил країн-членів. У випадку з новими членами НАТО ця допомога перевищує їхні власні внески до спільного бюджету. Наприклад, Чехія, внесок якої до бюджету НАТО складає близько 16 млн доларів США, отримала інвестицій в інфраструктуру на 120 млн доларів.

Як аргумент проти вступу України до НАТО часто використовується твердження про те, що це призведе до розриву коопераційних зв'язків з Росією, втрати її ринків, руйнування вітчизняного ОПК. Такі заяви можна почути як з боку

представників російського лобі в Україні, так і самої Росії. Про це свідчать «торговельні війни» між країнами, політика Росії стосовно цін на газ, поступове виштовхування українських підприємств з технологічних циклів розробки та виробництва російських озброєнь. Але така політика російської сторони не є новиною — вона здійснюється з різними рівнями інтенсивності та результативності (відповідно до економічних та політичних поступок з боку України) з середини 90-х років і є цілком виправданою з точки зору захисту внутрішнього російського ринку, вітчизняного виробника та конкурентних переваг на зовнішніх ринках.

Це реальність, до якої Україна досі не спромоглася адаптуватися. Та й важко це зробити, коли у формуванні її державної політики переважають підходи «невеликих кроків» та «політико-економічного бартеру» за майже повної відсутності стратегічного менеджменту. В чому тут провина НАТО? Більше того, проводячи паралелі між реакцією Росії на результати наближення України до СОТ, можна припустити: якщо б «завтра» на порядку денному стояло питання про вступ України до ЄС, поведінка Росії була б такою самою.

Микола СУНГУРОВСЬКИЙ,
директор військових програм
Центру Разумкова

Довідка:

Оцінюючи наслідки для України реалізації різних варіантів забезпечення національної безпеки, найчастіше експерти позитивно ставляться до вступу в НАТО. При цьому найпозитивніше, на їхню думку, він вплине на такі сфери: відносини з ЄС (86%), міжнародний авторитет (81%), безпека та розвиток демократії (по 80%). Більшість фахівців вказують на позитивний вплив вступу до НАТО на розвиток економіки (57%) і оборонно-промислового комплексу (56%). Сферою, яка найбільше зазнає негативних наслідків за таким варіантом, є відносини з Росією (77%).

Практично дзеркальні оцінки надали експерти наслідкам набуття Україною нейтрального статусу. На їхню думку, позитивні наслідки очікують на Україну переважно у стосунках з Росією (52% та 73% відповідно). Близько чверті фахівців вбачають можливі здобутки від цих варіантів у сфері оборонної промисловості. Решта сфер, за їхніми оцінками, зазнає негативних наслідків або не відчужує впливу.

ОБЛЕНЕРГО — ВІЙСЬКОВИМ: Немає грошей?.. крутіть динамо!

Щоб не допустити втрат контролю за повітряним простором України, військовики змушені використовувати автоматичні джерела живлення, які за добу «з'їдають» до 4-х тонн дефіцитного пального.

«Кордони України надійно захищені», — говорять прикордонники, споглядаючи крізь біноклі вузеньку смужечку землі, що відділяє нашу державу від інших. Воїни в зелених кашкетах — захисники кордонів України. За це їм честь і шана. Державну справу роблять. Однак грошове утримання прикордонників не порівняти з фінансовим забезпеченням представників інших силових структур. Часом телеканали показують, як держава дарує прикордонним заставам та комендатурам нові автомобілі, мотоцикли, оснащує їх сучасним радіообладнанням. Та й зарубіжні «спонсори» готові викласти мільйони на облаштування українського кордону. Все — щоб надійно була захищена Україна.

Небо України захищають воїни... Навіть і не знаю, як їх зараз краще називати. Так і просяться слова: «Воїни в блакитних кашкетах». Проте вони, безперечно, образяться. Адже, як сказав нещодавно на заключному засіданні військової ради командування Повітряних Сил Збройних Сил України заступник командувача ПС ЗС України з логістики — начальник логістики генерал-майор Володимир Шатов, для багатьох військовослужбовців виду блакитний кашкет — примарна перспектива. Лише 32 відсотки військовослужбовців виду ЗС України з тих, кому це передбачено нормами постачання, цього року змогли отримати повсякденну форму одягу. Не скажеш і «Воїни в кашфльованих кашкетах», адже ка-

муфляжем забезпечені лише 74 відсотки військовослужбовців. Та Бог з ним, з тим «ганчір'ям». Коли щодня лунають слова командира: «Наказую заступити на охорону повітряного простору України», відчуваєш свою причетність до підтримання безпеки повітряного простору України, це пробачити можна. А то й піти на базар, купити там визначений статутром і відповідним наказом Міністра оборони України одяг, щоб достойно представляти Україну. Честь військовика — понад усе. І вигляд він повинен мати відповідний.

Оснащення у захисників повітряних просторів не зрівняти з тим, що є у прикордонників. Радіолокатори, потужні зенітні ракетні комплекси, сховані подалі від людського ока командні пункти. Одрозуміти й не охопиш поглядом, навіть на найменшому з них, усіх складних електронних приладів і систем. Десятки кілометрів дротів, кабелів, сотні блоків і систем.

Та не всі кордони чітко позначені прикордонними стовпчиками. Далеко вгору сягають українські державні повітряні кордони. Є вони і над карпатськими горами і над неозорими морськими просторами. Тут не допоможе бінокль, навіть якщо він і найкращого виробництва. Потрібні сучасні радіолокаційні станції, інше електронне «начиння». Вони бачать все, що діється в українському небі.

Хтось може сказати, що у небі над Україною, мовляв, не буває порушників. Таке переконання надзвичайно легко спростувати. У 2006 році було припинено 28 випадків порушення правил використання повітряного простору України та 2 випадки порушення державного кордону України. Це свідчить, що Повітряні Сили Збройних Сил України свою справу виконувати вміють. Адже напружена бойова робота триває постійно. Проте... Держава не змогла забезпечити Збройні Сили в повному обсязі відповідно до бюджетних призначень на 2006 рік, — так охарактеризував стан фінансування української армії начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України генерал-полковник Сергій Кириченко. — Фінансування Збройних Сил України на сьогодні здійснюється в межах 6,6 мільярда гривень. Хоча

Державним бюджетом 2006 року на потреби Збройних Сил передбачалося виділити 8,9 мільярда.

Що це означає для захисників повітряного простору України? Про статутну форму одягу вже говорилося. Про житло — говорено-переговорено. Про неоднакове грошове забезпечення представників різних військових відомств, які охороняють державний кордон України, теж неодноразово інформував громадськість Міністр оборони України. Та ці проблеми, радше, соціальні. На бойову готовність частин та підрозділів вони якщо і впливають, то опосередковано.

А ОТ БЕЗПОСЕРЕДНЬО...

— Проблеми, що існують в Повітряних Силах Збройних Сил України, пов'язані з відключенням підрозділів радіотехнічних військ, які здійснюють контроль за використанням повітряного простору поблизу важливих об'єктів держави, — наголосив командувач Повітряних Сил Збройних Сил України генерал-полковник Анатолій Торопчин на брифінгу, присвяченому підсумкам діяльності Збройних Сил України у 2006 році.

Як сказав командувач, щоденно Обленерго відключають по 10-15 підрозділів по всій Україні. Як не парадоксально, але частенько до їхнього числа потрапляють і бойові об'єкти енергетики, зокрема атомні електростанції. Ще кілька років тому Кабінет Міністрів України видав спеціальну постанову, якою заборонив відключати від промислової електромережі об'єкти, що несуть бойове чергування у системі протиповітряної оборони держави. Та «державні мужі», які говорять, що вони завжди і в усьому відстоюють інтереси України, на це не зважають.

Заступник командувача ПС ЗС України з ППО — начальник ППО генерал-лейтенант Микола Ботов повідомив, що «... в 2006 році зафіксовано 817 відключень чергових підрозділів РТВ та 122 — підрозділів ЗРВ від промислової електромережі. Найгостріше проблема стоїть у східних регіонах України». Причин припинення постачання електроенергії на «точку» може бути дві: аварії та відключення за несплату військовими частинами ко-

штів за спожиту електроенергію. Розподіляються вони приблизно порівну. Наприклад, у ЗРВ із 122 відключень цього року 68 сталися через аварії на лініях електромережі. Решта — через несплату.

Генерал-полковник Анатолій Торопчин навів приклад:

— Чотири-п'ять підрозділів регулярно відключаються у напрямку контролю виконання польотів іноземних авіакомпаній. Відповідно виникає провал видачі інформації на головний командний центр за відстеженням.

Разом з тим Командувач Повітряних Сил Збройних Сил України підкреслив, що цього року не було жодного випадку повної втрати контролю за використанням повітряного простору.

З метою недопущення провалів військові змушені використовувати автономні джерела живлення. Чи не кожної години то в одному, то в іншому кінці України починають свою «аварійну» роботу дизель-генератори. А для цього доводиться використовувати дефіцитне паливе, заплановане для виконання завдань бойової підготовки, забезпечення повсякденної життєдіяльності. У середньому за добу для завдань бойового чергування автономні джерела живлення «спалюють» до 4 тонн ПММ.

... Гурчать дизелі генераторів аварійного електроживлення. Крутяться антени локаторів. На командному пункті, навіть і не помічаючи різниці в зміні джерел електропостачання, в напівтемряві звично працюють бойові розрахунки чергових змін. А командир думає, де знайти паливе, щоб... зранку відвезти дітей до школи, бо заплановане на цю справу щойно довелося залити в бак «аварійного» генератора. «Не може бути, — скажуть маловіри, — щоб військовий транспорт возив дітей до школи». Проте в Повітряних Силах 92 транспортні засоби возять дітей з віддалених «точок» до шкіл за 5–25 кілометрів, а після закінчення занять привозять їх додому. Адаже живуть сім'ї ракетників і

У 2006 році було припинено 28 випадків порушення правил використання повітряного простору України.

РТВешників, як правило, у військових містечках поблизу розташування окремих рот, взводів, дивізіонів, подалі від населених пунктів. Така специфіка їхньої служби. І хоч як би не було суцужно з паливом, командир завжди виділить його для «шкільного автобуса».

У військовому містечку, за кілька десятків від важливого державного об'єкта, — атомної електростанції — палять свічки дружини захисників повітряних просторів держави на початку ХХІ століття, як і їхні прабабусі на початку ХХ. А військове містечко — «на одній лінії» з військовою частиною. Тільки аварійне електроживлення для нього не передбачене.

Хвилює захисників повітряного простору держави й інша проблема. Незважаючи на позитивні зрушення в підготовці особового складу, стан озброєння та військової техніки є проблемним. Як повідомив генерал-лейтенант Ботов, «на ремонт і розвиток озброєння та військової техніки ЗРВ у 2006 році було виділено лише 26 відсотків, а для РТВ — менше 8 відсотків від запланованого». Часті відключення негативно позначаються на стані складної радіоелектронної техніки. От і доводиться «викручуватися» командирам, латати «дірки» фінансування українського війська. Адаже життєдіяльність підрозділу, особливо того, що несе бойове чергування, — складний механізм. «Слабинка» в одному місці неодмінно викликає ланцюгову реакцію.

За радянських часів прикордонників, моряків та воїнів військ ППО зображували на велетенських плакатах поруч, що символізувало єдність захисників кордонів держави. На землі, на морі та в небі вони захищали одну державу і порівну несли свою частку відповідальності. Ті часи минули. Держава змінилася. Та все ж таки вона у нас одна. Невже в Україні є сини, а є й пасинки? Не віриться.

ТИЩЕНКО Ілля Іванович. Народився 1 серпня 1952 року в селищі Новозлатопіль Гуляйпільського району Запорізької області. 35 років життя присвятив військовій службі. Звільнився зі Збройних Сил у 2005 році у званні генерал-майора. Нагороджений медаллю «За військову службу Україні» та відзнаками Міністра оборони України «Ветеран військової служби» і «Знак пошани». Одружений, має сина, доньку та двох онуків.

Ілля ТИЩЕНКО:

«Людина подібна до скрипки — коли рветься остання струна, вона перетворюється на шматок деревини»

Чи може військовослужбовець сумлінно виконувати свої обов'язки перед державою, якщо держава не виконує перед ним свої? Як виховати військового патріота, якому немає де жити? Хто піклуватиметься про створення позитивного іміджу армії в цивільних мас-медіа? Зрештою, що дає війську гуманітарна політика? Про це та інше інтерв'ю кореспондента нашого часопису з директором Департаменту гуманітарної політики Міністерства оборони України Іллею Тищенком.

— Ілле Івановичу, чи була несподіваною для Вас пропозиція очолити Департамент?

— Ні, це не було для мене великою несподіванкою. Адже військову службу я закінчив на посаді заступника Національної академії оборони України з виховної роботи і всього через кілька днів отримав від заступника міністра оборони запрошення взяти участь у конкурсі на заміщення вакантної посади директора Департаменту гуманітарної політики. Зважаючи на те, що мені довелося з самого початку бути причетним до процесу створення гуманітарних структур нашого війська, а отже, певний досвід роботи у цій сфері у мене був, я, звичайно, погодився.

— Чи є, на Вашу думку, підстави говорити про достатній рівень соціальних гарантій у Збройних Силах України?

— Звичайно, він є незадовільним. Скажімо, грошове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил, особливо молодших офіцерів та контрактників, нині є найнижчим порівняно з іншими військовими формуваннями нашої держави. Лише з великим припущенням його можна назвати конкурентоспроможним на вітчизняному ринку праці. І це, безперечно, не сприяє ні мотивації до сумлінної служби, ні впевненості у соціальній захищеності та справедливості. Спробуйте переконати молодого офіцера в тому, що держава цінує його ратну працю, якщо він отримує таку ж заробітну плату, як прибиральниця у супермаркеті!

Попри певні позитивні зрушення, що відбулися після ухвалення у 2004 році законодавчого рішення про перерахунок пенсійного забезпечення військовослужбовців,

Спробуйте переконати молодого офіцера в тому, що держава цінує його ратну працю, якщо він отримує таку ж заробітну плату, як прибиральниця у супермаркеті!

знову назріли передумови для виникнення диспропорції в розмірах пенсій. Згідно зі статтею 40 Закону «Про Державний бюджет України на 2006 рік» військовослужбовцям, звільненим зі служби у 2006 році, додаткові види грошового забезпечення для обчислення пенсій враховуються за останні 24 календарні місяці служби. Отже, у тих, хто не отримував нововведених надбавок упродовж цього періоду, розмір пенсії буде нижчим, ніж у військовослужбовців, звільнених з такої самої посади, з таким же військовим званням та вислугою років, але які отримували ці надбавки. Невирішеним залишається і питання щодо відновлення норм збільшення розмірів пенсій (а це від 5 до 10 відсотків) військовослужбовцям, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

З підвищенням цін на житлово-комунальні послуги знову загострюється проблема призупинення або додаткового обумовлення пільг для військовослужбовців у цій сфері. Що вже казати про понад 60-тисячну армію військових, які взагалі не забезпечені житлом чи потребують покращення житлово-побутових умов. Як їм пояснити, чому в 2006 році Держбюджетом на будівництво та придбання постійного або службового житла для військовослужбовців було визначено 1271,8 млн гривень, а в 2007-му — лише 964,1? Адже для будівництва та закупівлі запланованих на 2007 рік 7300 квартир необхідно 1440,4 млн гривень! А для остаточного вирішення житлової проблеми за існуючого рівня цін слід залучити понад 20 млрд гривень бюджетних коштів!

Отже, судіть самі: чи можна за такої кількості невирішених питань назвати рівень соціальних гарантій військовослужбовцям достатнім?..

Але я хотів би наголосити на тому, що соціальний захист — не єдине, що турбує людей у погонах. Буваючи у військових частинах, спілкуючись з офіцерами та контрактниками, я дійшов висновку, що питаннями бойової готовності, плановості та ефективності бойової підготовки вони переймаються не менше, ніж соціальними, адже переважна більшість з них прагне стати професіоналами своєї справи.

Людина подібна до скрипки — коли рветься остання струна, вона перетворюється на звичайний шматок деревини. І сьогодні наше завдання — зберегти «внутрішні струни» людей у погонах, зробити так, щоб вони не просто відбували службовий час, а відчували гордість за причетність до почесної справи захисту Вітчизни.

— І як ефективно, з огляду на це, Департаменту гуманітарної політики вдається відстоювати соціальні гарантії військовослужбовців?

— У 2006 році саме Департамент виступав головним розробником проекту Закону «Про державні гарантії прав, соціальний захист військовослужбовців і громадян, звільнених з військової служби, та членів їх сімей», а також брав участь в опрацюванні понад десяти законопроектів військово-соціальної спрямованості та проекту Концепції Державної програми забезпечення населення житлом на період 2008–2015 років.

Щоправда, вкрай негативно вплинули на діяльність Департаменту організаційні заходи, внаслідок яких упродовж 2004–2006 років майже втричі зменшено чисельність структурного підрозділу, на який покладається організація роботи з реалізації соціальних та правових гарантій військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників ЗС України. Крім того, через відсутність у штаті юридичного підрозділу або юристів фактично залишився без кадрового забезпечення такий напрям роботи, як розробка та супровід проектів законодавчих актів з питань соціального розвитку.

— Формування патріотичної свідомості особового складу, а також військово-патріотичне виховання громадян України є одним із основних завдань Департаменту.

— Якщо говорити мовою фактів, то лише у 2006 році Департамент

взяв участь у розробці проектів Указів Президента України «Про День Військово-Морських Сил ЗС України» та «Про вдосконалення організації шефства над Військово-Морськими Силами ЗС України»; підготовлена директива міністра оборони «Про вдосконалення системи військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України». До речі, у минулому році, вперше за багато років, Міністерство оборони подбало про закупівлю сучасної та класичної літератури українською мовою для поповнення військових бібліотек (1600 примірників). Зрозуміло, це лише крапля у морі, але ж початок вже є.

Ефективним засобом військово-патріотичного виховання, як на мене, є відзначення військових свят, пам'ятних дат, а також привертання уваги до наших історичних надбань. Так, у минулому році ми взяли участь в підготовці та проведенні вшанування пам'яті воїнів-патріотів, розстріляних у селі Базар Житомирської області. Водночас нещодавно Департаментом видано Каталог меморіалів та пам'ятників воїнам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років. Крім того, лише на базі Центрального будинку офіцерів минулого року проведено близько 300 заходів, присвячених видатним датам в історії Української держави, ювілейним датам життя відомих державних діячів.

— Іллі Івановичу, на початку 90-х років імідж «народного улюбленця солдата» якось непомітно був втрачений. Колишні взірці військової звитяги, на кшталт Гастелло, з політичних міркувань були знівельовані, а нові й досі не з'явилися... На кого ж тепер має рівнятися український військово-службовець?

— Не можу з Вами погодитись. Взірці військової доблесті та наці-

онального патріотизму, гідні наслідування, є завжди. Тим більше в Україні, з її багатовіковою історією збройної боротьби за власну волю. Видатні історичні постаті воїнів Київської Русі та Козацької держави, військові патріоти періоду проголошення УНР та борці за незалежність України з числа вояків УПА, зрештою сучасні герої у військових одностроях — чи не є вони сьогодні взірцем? Ви кажете, був Гастелло... А хіба меншу повагу викликає приклад особистого героїзму нашого сучасника воїна-аеромобіліста молодшого сержанта Василя Мельникова, який під час парашутних стрибків ціною власного життя врятував товариша? Отже, на моє щире переконання, українському військовослужбовцю є на кого рівнятися!

— **А які досягнення має Департамент на «фронті» формування позитивного іміджу збройних сил?**

— Насамперед хотів би відзначити успішне проведення Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка «Як я захищатиму Батьківщину»; роботу щодо висунення кандидатів від збройних сил на нагородження Премією Кабінету Міністрів України за особливі досягнення молоді у розбудові Української

держави; участь і перемогу серед 76 військових творчих колективів вокального дуету «Хрещатик» Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України на VIII Московському міжнародному фестивалі патріотичної армійської пісні «Віват, Перемога».

Дуже перспективним є також поширення досвіду пілотного проекту Міністерства оборони та територіальної громади міста Українка Київської області «Захист Батьківщини — справа загальна», який засвідчив: коли об'єднуються зусилля зацікавлених структур, на результат не доводиться довго очікувати.

Але не слід забувати й того, що імідж будь-якої державної організації залежить, насамперед, не від її власної бездоганності, а від інформації, яку про неї отримує суспільство. На моє переконання, чим критичнішою буде армія для громадськості, тим поважніше громадськість буде до неї ставитись.

— **Саме у контексті «прозорості» життєдіяльності війська хотілося б почути про зрушення в галузі інформаційної політики, яка також належить до повноважень підпорядкованого Вам Департаменту.**

— Світ змінюється, а разом з ним і мас-медіа. Журналісти також зму-

шені пристосовуватися до нових умов: репортажі з «гарячих точок», як правило, проходять у режимі «наживо», більш сучасний вигляд мають газети та журнали. Звичайно, все це вимагає від системи військових ЗМІ постійного вдосконалення.

Будемо відвертими, ми дещо запізнилися з реорганізацією військових мас-медіа, а отже, конкретні організаційні кроки покликані надолужити втрачений час. Так, з метою підвищення ефективності військових засобів масової інформації, починаючи з січня 2007 року, за рахунок скорочення газет оперативних командувань будуть створені регіональні медіа-центри у Львові, Одесі та Чернігові. Ще три таких центри планується створити в інших великих містах — Харкові, Дніпропетровську і Вінниці.

— **І на який ефект від діяльності цих медіа-центрів можна сподіватися?**

— Ви згадували про «прозорість» життєдіяльності війська... Так ось, саме у цій площині і знаходиться спектр їхніх завдань: популяризація військової служби за контрактом, поширення правдивої інформації про Збройні Сили України, висвітлення навчань та міжнародних військових операцій. При цьому стаття або телевізійний сюжет про певну подію в армії, створені військовим журналістом, повинні надходити не лише до газети «Народна армія» або Центральної телерадіостудії МО України, а й до регіональних ЗМІ, рівень довіри до яких у мешканців конкретного міста та області вищий, ніж до центральних. Ось цю ідею і втілюватимуть у життя журналісти медіа-центрів.

— **Колись для офіцера було неписаним законом передплатити військові газету і журнал... Ілге Івановичу, а Ви вже передплатили журнал «Військо України»?**

— Аякже! Я з великим задоволенням читаю ваш часопис і вважаю, що «Військо України» є одним із найкращих військових видань, яке всебічно і повно висвітлює весь спектр проблем військового будівництва та життєдіяльності. Бажаю так тримати і надалі!

Бесіду вів Володимир ГАЛАНЦЕВ

ВІЙСЬКОВА ПРЕСА ЯК ОЗНАКА КОРПОРАТИВНОЇ ЄДНОСТІ

Буду відвертим: рішення про ліквідацію газети, де я розпочинав свою творчу діяльність і до якої ніколи не приховував своєї поваги, природно, викликає сум. Втім, мені б дуже не хотілося, аби факт закриття газети ми, перетворювали у таку собі «панихиду» по виданню, яке, поза сумнівом, свого часу мало і успіх, і таких талановитих, неординарних газетярів, як Комський, Їрьомін, Хомич, Гуцуляк, Туляков...

Насамперед, давайте спробуємо дати відповідь лише на одне запитання: чому припинила своє існування газета, яка на початку 90-х років, із здобуттям Україною незалежності, зробила неабиякий внесок у розбудову національного війська і першою з усіх військових видань перейшла на друк українською, тоді як їхні колеги з Києва, Одеси і Севастополя ще тривалий час користувалися послугами... штатних перекладачів?

Напевно, у пошуках відповіді на ці запитання простіше було б звинуватити у всіх «смертних» гріхах творчий колектив редакції та її головного редактора. Мовляв, не спромоглися журналісти зробити газету цікавою, а відтак — масовою. І частка правди у цьому, безперечно, є. Але лише частка. Бо у тому, що сьогодні військові частини, які дислокуються у західних областях України, залишилися без «Армії України», є вина і тих, хто намагався не завжди фахово «рулити» «газетою у погонах», і ті, кого у військах називають «виховниками». І, нарешті, ми маємо визнати: певна доля вини лежить на совісті са-

мих військовослужбовців, які за 15 років служби у національному війську так і не прониклися почуттям корпоративної єдності, ознакою якої могла б стати передплата на видання, яке кожен, хто носить погони, може по праву вважати своїм.

Ні для кого не є таємницею, що чималі наклади військових видань за часів Радянського Союзу досяглися за рахунок того, що кожний офіцер в «добровільно-принудительному порядку» був зобов'язаний зробити передплату на одне або кілька військових видань. І те, що за роки незалежності ми позбулися цієї нікому не потрібної «принудилочки» — є нашим безумовним досягненням. Проте прикро, що військові здебільшого так і не виховали у собі потребу цікавитися тим, чим живе військо. Заощаджуючи щороку по декілька десятків гривень на передплаті, вони так і не збагнули, що існують речі, які є свідченням офіцерської корпоративності. Їх небагато, але вони є. Це Будинки офіцерів, і військові театри, військові бібліотеки, і військові шпитали і, звичайно ж, військові видання...

Мимоволі постає запитання: чи не від нашої байдужості до речей, які для кожного офіцера повинні мати далеко не другорядне значення, ми поступово втрачаємо те, що завжди відрізняло офіцера від, так би мовити, широкого загалу. І справді, не відвідуючи Будинки офіцерів (офіцерські бали для нинішнього покоління служивих — це ж така рідкість!), не цікавлячись ані військовими виданнями, ані спеціальною літературою за фахом, і навіть — будемо відверті! — не мають особливого бажання виходити «в люди» у військовому однострої, ми справді ризикуємо перетворитися у таких собі «закамуфльованих заробітчани»...

Переконалий, ліквідація низки військових регіональних видань є останнім «китайським» попередженням і для військових центральних видань, і, власне, для самих військових. Вважаю, що кожен з них повинен, а якщо бути більш точним — просто зобов'язаний зробити крок назустріч один одному. Відтепер військові журналісти центральних військових видань, а також кореспонденти новоутворених медіа-груп не мають права писати нецікаво, незмістовно, а отже, нефахово. У цій запеклій боротьбі за СВОГО читача в погонах вони просто зобов'язані взяти гору. Інакше нам ніколи, не дотягнутися до тих високих професійних стандартів, які ще за радянських часів демонстрували журналісти «Красной звезды».

...Мені, як колишньому кореспонденту молодіжного відділу газети «Армія України», дуже приємно, що сьогодні в газеті є молоді і справді талановиті журналісти. Скажімо, такі як Володимир Скоростецький та Олексій Мазурін за рівнем фахової підготовки нічим не поступають не лише своїм колегам із центральних військових видань, а й журналістам провідних видань України. Отже, зберегти для військової журналістики талановиту молодь — це справа нашої честі. Якщо, звичайно, ми віримо у світле майбутнє нашої вітчизняної журналістики «у погонах», віримо у її відродження, але вже на якісно новому, до цього часу недосяжному рівні.

Володимир ГОРІШНЯК

СТРОКОВА У СТИЛІ «МОДЕРН»

Не є таємницею, що сьогодні практично у кожному військовому колективі існують певні проблеми як із набором на контрактну службу, так і «плинністю» наявних кадрів контрактників. А от «безперспективна» строкова, навпаки, з кожним роком стає все популярнішою: нині без військового квитка юнак не отримає більш-менш нормальної роботи навіть у приватних структурах, не кажучи вже про державну службу. Тому виконувати свій конституційний обов'язок до війська йдуть не тільки учорашні школярі, а й люди з вищою освітою, які мають право на відстрочку. Відтак, коли по-стало питання «модернізації» строкової служби, у 80-му окремому аеромобільному полку розпочався цікавий експеримент — комплектування військової частини військовослужбовцями-строковиками одного періоду служби.

Факт, погодьтеся, безпрецедентний. Адже до цього часу з відомих широкому загалу новацій, які «обкатувалися» на практиці у військах, можна назвати хіба що експерименти у сфері логістики (обслуговування військових їдалень цивільними підприємцями), а із оргзаходів з особовим складом — комплектування однієї з механізованих бригад Сухопутних військ ЗС України військовослужбовцями військової служби за контрактом.

Зрештою, докладно розібратися в суті цього заходу можна тільки на місці. Отож про видимі «плюси» та існуючі «мінуси» його нам розповіли компетентні особи 80-го оаemp.

Однією із основних умов переуконкомплектування було переведення особового складу строковиків другого періоду служби в іншу військову частину. Майже всі «піврічники» відбули для продовження служби в 79-й окремий аеромобільний полк у Миколаєві. Залишили лише комендантську роту: близько тридцяти строковиків старшого періоду

служби, які залучалися до несення вартової служби та чергувань на об'єктах військової частини.

За словами командира 80-го оае мп, комплектування військової частини строковиками одного періоду служби виключно задля боротьби з «дідівщиною» — занадто вузьке, однобічне бачення мети цього експерименту. Вона ж, насамперед, полягає у тому, щоб на моделі окремого полку відпрацювати повний цикл бойового злагодження частини: від призову строковиків до загального тактичного навчання військової частини з бойовою стрільбою.

Ну а як щодо боеготовності? Адже на початку експерименту (у вересні—листопаді) в полку був, як-то кажуть, мертвий сезон. «Молодняк» поки що не готовий ані до несення служби, ані до виконання елементарних бойових завдань. За словами полковника Оверіна, така ситуація передбачена: адже у повній бойовій готовності залишається миколаївський окремий аеромобільний полк, куди зібрали строковиків другого періоду служби. У разі «форс-мажорних» обставин діятиме ця частина. До речі, ще одна особливість експерименту — призов строковиків до обох аеромобільних полків (у Львові та Миколаєві) здійснюватиметься лише один раз на рік. Це знову ж таки для того, щоб особовий склад міг без відриву на підготовку молодшого призову завершити повний цикл бойової підготовки. Частини будуть, так би мовити, перекривати одна одну: поки, припустимо, львівський полк здійснюватиме восени набір, військовослужбовці весняного призову в іншій частині вже будуть готові до виконання бойових завдань.

Командування частини не випадково робить ставку на сержантів-строковиків. Воно вважає, що їх призначення на ці посади — є наочним прикладом і стимулом для решти особового складу. Мовляв, мій товариш, який виявив старанність і наполегливість, став сержантом, а я що — гірший? І знову ж таки, не слід забувати про потенційно негативний вплив старшого призову. Це, за словами командира частини, перебуває під суворим контролем. Ті «піврічники», яких залишили для несення вартової

служби, фактично не мають контактів з «молодняком».

Хоча повністю заперечувати факти «чублення» між наймолодшими солдатами не можна, адже навіть в «однорідному» здавалося б середовищі є сильніші та слабші. На моє запитання з цього приводу полковник Оверін відповів, що ризик виникнення таких інцидентів існує переважно в перші дні прибуття до частини. І такі випадки будуть придушуватися, як-то кажуть, у зародку та каратися згідно з вимогами Статуту. Такий підхід до справи, на думку командира частини, має себе виправдати. Поки що у ньому є більше «плюсів», ніж «мінусів».

Більш детально про аспекти бойової підготовки розповів заступник командира 80-го оае мп підполковник Віктор Вовк, який одночасно виконує обов'язки начальника адміністрації батальйону молодого поповнення.

Основні «плюси» комплектування військової частини солдатами одного призову офіцер вбачає у можливості поступової планомірної підготовки військовослужбовців-строковиків. Виконання повного її циклу одним призовом він вважає найоптимальнішим варіан-

том. До цього, наприклад, коли призов здійснювався один раз на півроку, молодий солдат після складання Військової присяги потрапляв до підрозділу, у якому вже відбувалося бойове злагодження взводів. Зрозуміло, що «зелений» боець ще мало розуміє свою роль, а тим більше власні функції у цьому процесі. Тут основним виграшним здобутком нововведення є поступовість. До того ж, навчальні плани докорінно не відрізняються від існуючих. Отож на одиночну підготовку солдата виділено два місяці. Не враховуючи терміну перебування військовослужбовців у підрозділі молодого поповнення, за який вони здійснили парашутний стрибок та виконали початкові вправи навчальних стрільб з АК. Після цього десять тижнів відводиться на підготовку відділення і близько двох місяців — на злагодження у складі взводу, яке завершиться взводними бойовими стрільбами. Згодом — аналогічний процес вже у складі роти і батальйону, а у фіналі — ротні та батальйонні тактичні навчання. Якщо навчальний процес відбуватиметься без ускладнень і збоїв, а програма буде засвоєна солдатами на сто

Комплектування військової частини строковиками одного періоду служби здійснюється не тільки задля боротьби з «дідівщиною».

Переваги комплектування військової частини солдатами одного призову офіцери пов'язують з можливістю поступової та планомірної підготовки військовослужбовців.

відсотків, приблизно за шість місяців військова частина отримає боездатні підрозділи. А батальйон як тактична одиниця вже зможе виконувати певні завдання. У ході навчального процесу, особливо польових занять, розігруватимуться бойові ситуації по ліквідації незаконно створених озброєних формувань.

Щоправда, 12 місяців, з точки зору офіцера, — недостатній термін для строкової служби. За цей час військовослужбовець засвоює ли-

ше теорію. А от для виховання у нього бойового духу, який необхідний для виконання конкретних бойових завдань, часу може не вистачити.

Однак занепокоєння заступника командира аеромобільного полку щодо бойового духу молодих солдатів, на мій погляд, було передчасним. Солдати-новачки досить швидко «включилися» у навчальний процес. До складання Військової присяги вони навчилися вправно марширувати, за-

своїли необхідний мінімум знань зі Статутів ЗС України, матеріальну частину особистої зброї, і під час виконання навчальних стрільб дехто з них показав непогані результати. Хоча основним випробуванням для «молодняка» був парашутний стрибок.

Заступник командира 80-го оаеоп — начальник парашутно-десантної служби полку підполковник Олексій Гусенко розповів, що на 2007 навчальний рік для особового складу аеромобільного полку заплановано 4464 навчально-тренувальні стрибки з парашутом — у першу чергу вночі та зі зброєю й спорядженням. Близько 800 з них — для підготовки військовослужбовців молодого поповнення.

Загалом на парашутно-десантну підготовку «молодняка», згідно з програмою, було відведено більше 40 годин, які умовно поділялися на три етапи. Перший — заняття на спорудженнях парашутно-десантного комплексу, другий — вивчення матеріальної частини парашутів з контрольними заняттями. Тільки після цього солдати отримали допуск. Ну й остання — це безпосередньо здійснення стрибка, перед яким шість годин військовослужбовці виконували бойову укладку купола і дві — передстрибкове тренування. Слід відзначити таку цікаву деталь: упродовж всього підготовчого періоду вони завжди працювали попарно. Заступник командира 2-го аеромобільно-десантного батальйону з ПДП капітан Степан Чепіль пояснив: перевага такої методики полягає в тому, що у «двійці» молоді солдати можуть контролювати один одного, вчасно помічають помилки то-

вариша і допомагають їх усунути. Не обійшлося, звичайно, без проблем, адже частина парашутів, які призначалися для десантування молодих солдатів, вже майже вичерпали свій ресурс використання. До того ж у полку сутужно з комбінезонами-«мабутами». Замість них солдати отримали технічні «підмінки». Також, за словами офіцера, у полку, на жаль, немає спеціалізованих приміщень для укладки парашутів. Отож доводилося проводити навчання у клубі та спортзалі. На щастя, «відмовників» (на слензі аеромобілістів — це військовослужбовці, які відмовилися стрибати з парашутом) не виявилося. З цього приводу начальник ПДС полку підполковник Гусенко зазначив, що до стрибків отримали допуск тільки ті солдати, які склали заліки з наземної підготовки на оцінку не нижчу за «добре». Та й десантування пройшло без особливих труднощів. А головне — не підкачала техніка. Коли спостерігав за молодими бійцями, на думку спало порівняння: соколи теж виштовхують своїх зміцнених пташенят з гнізда, щоб ті навчилися літати. Отож «крила» у новоспечених аеромобілістів виявилися міцними.

Найбільше клопотів з підготовкою і навчанням особового складу, на мою думку, випадає на командирів рот. Адже фактично половину полкової програми навчального процесу (індивідуальна, відділення, взвод, рота) строковики виконують саме у складі роти. Отож хто як не ротний повинен мати власний погляд на нововведення в полку. Свої думки та занепокоєння з цього приводу висловив командир 2-ї аеромобільно-десантної роти 1-го батальйону

полку старший лейтенант Анатолій Рахнянський.

У цілому офіцер задоволений і підтримує цю новацію. Однак уже зараз він може назвати проблему, з якою доведеться стикатися конкретно йому. Справа у молодших командирах. Наприклад, за штатом у роті десять сержантів. Сьогодні ці посади укомплектовані військовослужбовцями військової служби за контрактом на 20 відсотків. Решту кандидатів на сержантське звання обиратимуть з новоприбулих строковиків. Для допідготовки їм доведеться вибути до навчального центру як мінімум на три місяці. Повернуться ж вони тоді, коли у полку вже розпочнеться бойове злагодження взводів. Відтак, для командування особовим складом залишиться... два контрактники. І це ще не найбільша проблема. Річ у тому, що кожний командир має свій стиль роботи. Злагодженість підрозділу певною мірою залежить від того, наскільки строковики розуміють свого командира, а він, у свою чергу, знає сильні та слабкі місця кожного зі своїх підлеглих. Новий цикл бойової підготовки частини розрахований якраз на те, щоб перетворити підрозділи в єдиний мобільний навчений організм. А от «випадання» майбутніх сержантів з такого колективу буде явно не на користь справі. По-перше, після «учебки» вони не зможуть, як-то

Якщо навчальний процес відбуватиметься за планом, то вже через півроку військова частина отримає боєздатні підрозділи.

кажуть, з коліс влитися в колективи своїх взводів і відділень. Фактично вони — нові люди. До того ж, певний дискомфорт відчуватимуть не тільки рядові, а й самі сержанти. Адже у навчальному центрі програма бойової підготовки не така, як у полку. Зокрема, відсутні стрибки. А строковики за цей час встигнуть «пострибати». І тут уже проблема — в авторитеті. Мовляв, ти з парашутом не стрибав, уночі не стріляв, яке ж ти маєш право командувати і чому взагалі можеш навчити? І дійсно, командний рівень сержанта — випускника «учебки» здебільшого незадовільний. Скажу відверто, я й сам не раз чув, як вихованці навчальних підрозділів називають їх або «мучебка», або... «підмітальний підрозділ».

У цілому це питання могла б розв'язати підготовка сержантського складу на базі полку, тобто без відриву від загального процесу бойової підготовки. Кандидати на отримання «личок» відразу практикувалися б у керуванні особовим складом, вивчали своїх підлеглих. Такий підхід матиме й значний виховний вплив, адже рядові бачитимуть, що їхні однолітки знають і вміють значно більше за них. А знаючи психологію юнака, можна бути впевненим, що пасти задніх охочих не знайдеться.

Володимир СКОРОСТЕЦЬКИЙ

Аташе з питань оборони посольства республіки Болгарія в Україні генерал-майор Калчо ТАНЄВ:

«Болгари та українці — однаково безкорисливі і... не завжди далекоглядні. Ми живемо за принципом: буде завтра — тоді й подумаємо»

Калчо Танєв марив небом з дитинства. Аероклуб, навчання у військовому училищі і нарешті призначення на офіцерську посаду — командира ланки в полку винищувальної авіації. За роки служби він встиг політати на Міґах різних модифікацій та навчально-тренувальних «елках». Навіть брав участь у створенні першого корпусу ППО. На початку 80-х закінчив академію ВПС в колишньому Радянському Союзі, а десять років потому — академію Генерального штабу.

— Пане генерале, погодьтеся, людині, яка провела за штурвалом бойового літака не одну сотню годин, є що згадати...

— Авжеж. Пригадую, одного разу мені довелося катапультиватися прямо на злітній смузі. Того разу ми випробовували гальмівні парашути на МіГ-23. Якомусь інженеру — хай йому грець — спало на думку розробити власну конструкцію парашутів, які випускаються при заході літака на посадку. На той час (а це був 1986 рік) я в званні «капітан» був заступником командира полку. Нашому екіпажу поставили завдання: знижуватися, на швидкості 240 км/год., випустити парашут. Проте літак на це не «відреагував». І тоді я прийняв рішення катапультиватися... За іронією долі, вже у шпиталі, мені до рук потрапив свіжий номер радянського журналу «Авиация и космонавтика», в якому в одній зі статей автор докладно розписує, що категорично забороняється робити пілоту, який приймає рішення на застосування парашутів. Я був шокований! Виявляється, в Москві про все це знали давно, а ми, болгари, вигадували щось своє. Та й взагалі, тоді бойовим частинам нерідко ставили завдання, пов'язані з випробуваннями. Це була хибна практика. Літак розбився... Я, звісно, був покараний. Проте вже через три місяці... став командиром полку.

— **Вражаючий кар'єрний ріст...**

— У нас тоді так було не тільки в авіації. Тривалий час в строю залишалося старше покоління, — люди служили до 60 років. А потім одночасно багато з них звільнилося, і керівні посади в болгарському війську обійняла молодь. Ми тоді щороку брали участь у навчаннях Варшавського Договору. Під крилами наших бомбардувальників завжди висіли бомби. Проводилося дуже багато занять, під час яких застосовувалося все бойове навантаження. Поблизу нашого авіаційного полку на окремій залізничній колії стояли ешелони з паливом. Так ми не встигали вилітати паливо, як нам підвозили нове. Піднімають у повітря і наказують: «Доки пальне у баках не скінчиться — ніхто не сідає!»

— **Це правда, що реформи в болгарській армії розпочали-**

ся ще за часів Варшавського Договору?

— Дійсно, починаючи десь з 1983 року, в нашій армії почалися серйозні перемиї. Зокрема, суттєво зменшилася кількість бойових частин. Проте кардинальне реформування припало на початок дев'яностих років. Першими, хто потрапив під масове скорочення, були політпрацівники.

На той час я тільки-но закінчив Академію генерального штабу в Москві і повернувся в Болгарію. Спочатку я був заступником начальника штабу ВПС, потім працював в управліннях, які розроблялися під натовські структури: у 2002 році — заступник начальника головного штабу по операціях, пізніше — начальник головного оперативного управління в генштабі. Це був надзвичайно складний період, бо все доводилося починати з нуля. Скажу відверто, важко було усвідомлювати, що ми фактично створювали нову армію.

— А що допомогло подолати застарілі стереотипи?

— Тільки час. Я пригадую, як ми вирішили ознайомитися з реальним станом справ у військах і нам при цьому допомагали іноземні фахівці на чолі з американським генералом Кехенером. Ми побували в частинах, які навіть болгарське військове керівництво не відвідувало: давалася взнаки тотальна утаємниченість часів соціалізму.

Реформування національного війська здійснювалося згідно з програмою «Болгарська армія 2015 року». Організаційна структура переводилася на натовську: «корпус—бригада—батальйон». Війська були передислоковані відповідно до доктрини «кругової оборони», і розпочався процес модернізації озброєнь. На третьому етапі реформи (2010–2015 роки) мають бути закінчені структурна реформа, скорочення особового складу (до 39 тис.) та переозброєння армії. (Нині чисельність болгарського війська становить 45 тис. — *Прим.ред.*)

— Які напрями реформування армії вважаються пріоритетними?

— Всю увагу ми зосередили на двох ключових аспектах: зміцнення розвідки та модернізація зброї за стандартами НАТО. За сприяння концерну «EADS», Ізраїлю та Росії заплановано модернізувати 20

вертольотів Мі-24 та 16 винищувачів МіГ-29. Зауважу, що й дотепер у нашій армії більшість техніки — радянського виробництва. Ми також закупили шість навчальних літаків «Пілатус» швейцарської розробки, для вертолітників придбали шість американських «Бел-206», 12 французьких «Кугар» для ВПС та 4 «Лантер» для ВМС, а для миротворчих частин — 52 «Хамери». Крім того, ВМС отримав фрегат із Бельгії, а всі військовослужбовці — нове обмундирування.

— Пане генерале, як владі вдалося переконати суспільство в тому, що приєднання до Альянсу є вірним кроком у забезпеченні оборони держави?

— Завдяки вдало організованій інформаційній кампанії ми змоглися за три-чотири роки отримати 60, а за деякими підрахунками — до 80 відсотків голосів електорату на підтримку вступу до НАТО. Серед колишніх країн соціалістичного табору, які приєдналися до Альянсу, цей показник був найвищим. Вирішальну роль відіграло те, що політичні сили лівого,

Всю увагу ми зосередили на двох ключових аспектах: зміцнення розвідки та модернізація зброї за стандартами НАТО.

правого та центристського спрямувань з самого початку були схильні ототожнювати членство Болгарії в НАТО з економічною стабільністю країни. А ще — як перший крок до вступу в ЄС. Тому немає нічого дивного в тому, що 226 народних депутатів із 240 проголосували за приєднання до НАТО.

— У квітні минулого року розглядалося питання про розміщення на території Болгарії трьох військових баз США...

— Так, Народними зборами було прийнято відповідне рішення про ратифікацію цього документа. Представники влади запевняють, що це дійсно вигідно, адже тисячі моїх співвітчизників отримають роботу. Крім того, американці сплачуватимуть орендну плату. А з часом ці об'єкти перейдуть у власність наших військових.

— Чи піднявся у зв'язку зі вступом до НАТО життєвий рівень військовиків?

— Для військовослужбовців, які служать в штабах НАТО і поза межами Болгарії, — так. А щодо ситуації власне у болгарській армії — помилково було б очікувати, що за один день відбудуться кардинальні зміни. Це тривалий процес.

Загалом рівень грошового забезпечення військовиків прив'язується до середньої заробітної плати по країні. І цей показник щороку коригується в бік збільшення. Але основну частину грошового забезпечення військовослужбовця складають не усілякі надбавки, як в Україні, а доплата за посадовий оклад. Приміром, лейтенант отримує суму, еквівалентну п'ятистам американських доларів.

— А як у болгарській армії вирішується «квартирне питання»?

— Безкоштовно житло офіцерам не надають. Проте військове відомство компенсує їм кошти, які вони втрачають на його оренду. Причому диференційовано — в різних регіонах це різні суми. А про власну оселю кожен має завчасно потурбуватися сам.

— І однострій болгарські військові також купують за свій рахунок?

— Ні, кожному військовому видають спеціальну книжечку, в якій розписано, що з форми треба брати в першу чергу і скільки на це виділяється. Приміром, для генералів надаються кошти в еквіваленті 300 доларів на рік. У миротворчих місіях форму, звісно, видають безкоштовно.

— Після скількох років служби у війську офіцер здобуває право на пенсію?

— Переважна більшість — після двадцяти п'яти років служби. Льотчики реактивної авіації — після п'ятнадцяти. Щоправда, невдовзі ці терміни будуть переглядатися у бік збільшення.

— Під час зустрічі міністрів оборони України та Болгарії Анатолій Гриценко зауважив, що військове співробітництво між нашими країнами останні три роки було на недостатньо високому рівні...

— Дійсно, для розширення співробітництва є перспективи. Зокрема, у військовій та військово-технічній сферах. Оскільки озброєння болгарської армії майже на сто відсотків радянського виробництва, воно може ремонтуватися, в тому

Український борщ моя дружина навчилася готувати ще в Росії. Але найкращий делікатес для мене — українське сало.

числі з адаптацією під стандарти НАТО, на підприємствах оборонно-промислового комплексу України. А ми консулюємо ваших фахівців у сфері оборонного планування, прийнятого в НАТО, організуємо зустрічі спеціалістів в області картографії, інженерних фахівців, представників військових академій.

— Ви брали участь у миротворчих місіях?

— Не довелося. Але як керівник головного оперативного управління я був у службових відрядженнях в Афганістані, Іраку, Косовому, Боснії та Герцеговині. Сьогодні там перебуває близько 400 наших військовослужбовців. Зауважу, що військові не обирають місію. Це прерогатива уряду.

— Чи виникали ситуації, коли неправильно прийняте рішення могло коштувати вашим підлеглим життя?

— Пам'ятаю випадок, який стався під час бою в іракському місті Карбала. На той час я був начальником головного оперативного управління. Мене по тривозі підняли опівночі, і за 15 хвилин, поки ми мчали від мого будинку до командного пункту, я мав прийняти рішення: як болгарському підрозділу реагувати на нічну вилазку бойовиків. І воно було таким: ми мусимо прийняти бій. Того разу наші миротворці з батальйону в складі роти були на позиціях. До того ж, місцевість добре прострілювалася, а тому іракці сподівалися на легку здобич. Але

наші бійці протрималися цілий тиждень (!) і повернулися без втрат. Лише на третій день нам з повітря допомогли американці.

— Пане генерале, на Вашу думку, чи є різниця в менталітеті наших громадян?

— Її майже не існує. І болгари, і українці — однаково безкорисливі люди, які живуть за принципом: буде завтра — тоді й подумаємо.

— Цікаво, як Ви проводите вільний час?

— Для мене найкращий відпочинок — піші прогулянки містом разом з дружиною. Адже швидкостей я навідувався на кілька життів наперед. Люблю читати, особливо історичні романи. Ось, наприклад, зараз на моєму робочому столі книга із серії «Священні цивілізації».

— Ваша дружина, напевно, вже щось запозичила з «арсеналу» української кухні?

— Український борщ вона навчилася готувати ще в Росії. Але найкращий делікатес для мене — українське сало. Коли до нас в Україну приїздила моя маленька онука (їй всього два роки), у нас навіть був такий собі маленький родинний ритуал: ми сідаємо з нею за стіл і я дуже тоненькими шматочками — щоб воно аж просвічувалося — ріжу сало. Шматочок — собі, шматочок — онуці... Що й казати — смакота та й годі...

Бесіду вів Юрій СМЕЛОВ

Питання самозахисту громадян залишається на сьогодні актуальним. Його дієвим засобом є зброя з гумовими набоями. На прохання читачів «Війська України» вичерпну інформацію з цього питання надав Андрій Касянчук, генеральний директор СП «Шмайсер», яке виготовляє газову зброю і спецзасоби активної оборони, призначені для стрільби гумовими кулями.

Генеральний директор СП «Шмайсер» Андрій КАСЯНЧУК: «НІЩО НЕ КОШТУЄ ТАК ДОРОГО, ЯК... ВІДЧУТТЯ ЗАХИЩЕНОСТІ»

— Андрію Андрійовичу, хто має право на придбання зброї з гумовими набоями?

— Список осіб, які мають таке право, доволі об'ємний. Серед них — військовики (крім військовослужбовців строкової служби), народні депутати, держслужбовці, екологи, працівники служб охорони, митниці та інші.

Більш повну інформацію з цього питання можна отримати в обласних системах дозволу, а також у відповідних організаціях міста Києва та Севастополя.

— Які документи потрібні для оформлення дозволу і куди звертатися громадянам для його отримання?

— Ці документи практично ті ж самі, що треба надавати для отримання дозволу на володіння мисливською зброєю. Серед них: довідки з медичного закладу про психічний стан здоров'я, про те, що громадянин не перебуває на обліку в наркологічному диспансері. Також необхідний дозвіл керівника з місця роботи (для військовослужбовців — від командира частини). Ці документи разом із заявою потрібно подати у систему дозволу за місцем проживання. Орієнтовна ціна пакета документів — 180 гривень. Плюс 300–500 гривень за пістолет або револьвер. Погодьтеся, життя та здоров'я коштують значно більше.

— Відколи очолюване Вами підприємство присутнє на українському ринку озброєння?

— СП «Шмайсер» перший в Україні виробник газових пістолетів. Його фахівці наприкінці 1994 року виготовили на базі німецького газового пістолета EGP-65 калібру 8 мм газовий пістолет ПГШ-65 того ж калібру (до речі, він виготовляється й дотепер). Висока надійність зброї, невелика маса (приблизно 400 г), маленький розмір зробили цей засіб самозахисту популярним не тільки в чоловіків, а й серед жінок. У 1996 році розпочалося виготовлення газового пістолета моделі ПГШ-790. І на сьогодні він лідирує на ринку газових пістолетів різних виробників, у тому числі й закордонних. Газова зброя, яку виробляє СП «Шмайсер», дуже надійна, розрахована мінімум на 5000 пострілів. Це забезпечується тим, що всі функціональні деталі пістолета виконані зі сталі й проходять термічну обробку.

— Проте серед покупців зброї великим попитом користуються нині засоби для стрільби гумовими кулями...

— Ми обов'язково враховуємо цю тенденцію. Зазначу, що перші в Україні пістолети для стрільби гумовими кулями (АЕ-790 G і АЕ-790 G1 калібру 9 мм) були виготовлені на

нашому підприємстві в 1997 році. Вони сконструйовані на базі газового пістолета ПГШ-790. Продавати їх дозволяється лише окремим категоріям громадян.

З 2002 року СП «Шмайсер» освоїло серійний випуск револьверів під гумову кулю АЕ-38. Він виготовлений на базі широко відомого газового револьвера ME-38 Compact, популярного серед українських покупців газової зброї. Модель АЕ-38 має калібр 9 мм, місткість барабана 5 набойів. Наприкінці 2003 року розпочато серійний випуск револьвера під гумову кулю АЕ-820 (калібр 9 мм, місткість барабана — 6 набойів).

— А чи є серед продукції Вашого підприємства моделі, які не потребують дозвільних документів на їхнє придбання та використання?

— Так. Це сигнальні пістолети ПСШ-65 калібру 8 мм, ПСШ-10 калібру 9 мм і ПСШ-790 калібру 9 мм. З 2006 року СП «Шмайсер» освоїло новий вид продукції — револьвер «Шмайсер» модель 430, калібр 4 мм (під патрон Флобера). На його придбання дозвіл не потрібний. До речі, ми враховуємо також запити колекціонерів зброї — виготовляємо макети пістолетів виробництва СП «Шмайсер».

Бесіду вів Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ

Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ:

**«На прикладі
«Техвоєнсервісу» ми довели:
навіть у безнадійно
збиткових держпідприємств
є шанс стати прибутковими»**

Функціонування державних підприємств Міністерства оборони України тривалий час асоціювалося з командними методами управління та неефективним використанням фондів. Між тим, вітчизняний військово-промисловий комплекс поступово позбувається цих ярликів. На тлі позитивних зрушень вирізняється Державне господарське об'єднання концерн «Техвоєнсервіс» — одне із найпотужніших промислових підприємств у складі військового відомства. Про успіхи та проблеми концерну розповідає його генеральний директор Леонід Шоломицький.

Шоломицький Леонід Валентинович, 49 років. Закінчив Київське вище танкове інженерне училище, Академію бронетанкових військ у Москві та Харківський Національний економічний університет. Досвід роботи на ремонтних підприємствах Міністерства оборони України — 24 роки. Звільнившись з армії, очолював приватну фірму. 3 січня 2005 року — заступник директора Департаменту державних підприємств МО України (нині Департамент економічної та господарської діяльності), а з серпня 2005 року — генеральний директор Державного господарського об'єднання концерну «Техвоєнсервіс». Одружений, має сина та дочку. Майстер спорту з вільної боротьби.

— Леоніде Валентиновичу, яким чином об'єднання ремонтних підприємств Міністерства оборони в концерн вплинуло на результати їхньої господарської діяльності?

— Реорганізація державних підприємств Міністерства оборони не проводилася з часів Радянського Союзу, виробничі потужності завантажувалися в середньому на 20 відсотків. Коли в червні 2005 року створювався концерн «Техвоєнсервіс», із 22 підприємств, які увійшли до його складу, 11 були збитковими, а деякі взагалі безнадійними. Адже протягом 2003–2005 років підприємства передавалися, як-то кажуть, «з рук в руки». По кілька разів на рік змінювались структурні підрозділи Міністерства оборони, які керували ремонтними заводами. Спочатку це були забезпечувальні управління Генерального штабу, потім — Департамент фондів, Департамент державних підприємств, Департамент ремонту та експлуатації і лише згодом — Департамент економічної та господарської діяльності. Постійна зміна керівників, а відтак і вимог призвели до того, що чіткої програми розвитку підприємства не мали.

Проблема полягала також у тому, що колишній Департамент державних підприємств, маючи у своєму штаті 50–70 посадовців, просто не міг ефективно контролювати 240 підпорядкованих йому промислових об'єктів.

Порівняно з 2004 роком дохід підприємств — учасників концерну «Техвоєнсервіс» зріс майже на 20 відсотків, а прибуток збільшився на 10,2 млн гривень.

Прийняття Закону України «Про управління об'єктами державної власності», «Програми розвитку державних підприємств МОУ», а також низки рішень Міністра оборони Анатолія Гриценка поклали початок заходам, спрямованим на оздоровлення військового сектора економіки. Так, використання внутрішніх резервів Міноборони дало можливість підвищити ефективність використання основних фондів і направили частину прибутку на розвиток та модернізацію озброєння і військової техніки для Збройних Сил України.

Результат нововведень став відчутним вже в кінці 2005 року. Порівняно з 2004-м дохід підприємств — учасників концерну зріс майже на 20 відсотків, а прибуток збільшився на 10,2 млн гривень. На 1 січня 2006 року була ліквідована заборгованість з виплати заробітної плати робітникам, а кількість збиткових підприємств вдалося зменшити до трьох.

Позитивні зміни стали відчутними навіть на колись збиткових підприємствах. Наприклад, Севастопольський автомобільний ремонтний завод свого часу опинився на межі банкрутства. Загальна сума його заборгованості в державний бюджет складала 1089,2 тис. гривень, збитки сягали 800 тисяч. Щоб уникнути подальшого погіршення ситуації, у вересні 2006 року була проведена реорганізація підприємства, а на його базі створений філіал концерну «Техвоєнсервіс», який нині працює стабільно, поступово завантажуючи виробничі потужності. Лише за перший місяць після переформування завод виконав замовлення для Міністерства оборони на суму близько 100 тис. гривень.

Схожа ситуація свого часу склалася на Державному підприємстві «Кам'янець-Подільська ремонтна база», річні обсяги реалізації продукції якого не перевищували 60 тис. гривень. Фактично підприємство виживало за рахунок здачі в оренду приміщень. Відтоді як воно увійшло до складу концерну і була проведена його реорганізація виробничі потужності зросли в 10 разів.

Причина збитковості виявилася дуже простою — непрофесійність керівника. Після зміни директора ситуація на підприємстві докорін-

но змінилася. Взагалі-то я не прихильник радикальних методів, але в Севастополі та Кам'янці-Подільському керівників довелося замінити. На решті підприємств керівництво спромоглося мобілізувати свої колективи і увійти в русло ринкової економіки.

Заслугує на увагу те, що нині частину замовлень для Міністерства оборони підприємства концерну виконують за рахунок власних оборотних активів. Наприклад, відремонтовані протягом 2006 року «Техвоєнсервісом» 10 УАЗів та 20 УРАЛів, відновлення озброєння та військової техніки безпосередньо у військах тощо. Роботи виконувалися за рахунок доходів концерну без зобов'язань з боку Міноборони.

— Оскільки Ви згадали про збиткові підприємства, то в чому, на Вашу думку, окрім непрофесійного керівництва, полягає причина неефективного господарювання?

— Однією з причин збитковості є суб'єктивний фактор. До того ж, Міноборони має обмежений обсяг фінансування і не спроможне забезпечити замовленнями всі ремонтні підприємства. Якщо розподілити лімітні призначення між 11-ма авторемонтними заводами, то кожний з них отримає по

200–300 тис. гривень. Це унеможливує повноцінну роботу підприємства. Крім того, згідно з чинним законодавством, виконавець визначається шляхом проведення тендеру, незалежно від підпорядкованості та форми власності, і бере участь у торгах на рівних правах. Переможцем стає той, хто має відповідні ліцензії, найнижчі цінові пропозиції та надійне фінансове забезпечення. Але негативним фактором є те, що гарантувати укладення договорів Міноборони може лише у межах лімітних призначень коштів по загальному фонду Держбюджету. А за лімітами спецфонду угоди укладаються по факту отримання коштів, які надходять в основному від реалізації військового майна та інших джерел, передбачених законодавством.

Існують й інші причини збитковості. Наприклад, втрати минулих періодів (2002–2004 рр.), коли, згідно з розпорядженнями керівників забезпечуючих управлінь, підприємства виконували роботи поза межами кошторисних призначень бюджетних коштів. Зокрема, це стосується Центрального бронетанкового управління, колишнього Департаменту ресурсного забезпечення МО України, Департаменту експлуатації та ремонту ОБТ. Але вони не розрахувалися, а заборго-

Ремонт озброєння та військової техніки здійснюють 46 заводів. Але скажу відверто: така їх кількість Міністерству оборони не потрібна.

ваність, яка перевищує 5 млн. гривень, не була взята на казначейське зобов'язання Міноборони.

Ще один аспект існуючих проблем. Нині на підприємствах зберігається значна кількість броне- та автотехніки, а також інше військове майно, у тому числі танки Т-80Б 2-ї категорії. На їх утримання, зберігання, охорону та сплату земельного податку підприємства витрачають кошти, що належать до адміністративного та загальнозаводського обігу. На деяких з них площа майданчиків та складських приміщень займає до 20 відсотків території. Слід зауважити, що договори на відповідне зберігання ОВТ не заключалися. І хоча техніка знаходиться на позабалансовому обліку підприємств, відповідальності за неї заводи не несуть.

— Реформування вітчизняного оборонно-промислового комплексу передбачає, що до 2011 року в складі Міністерства оборони залишиться кілька десятків підприємств. Чи зможе в такому разі концерн «Техвоєнсервіс» забезпечувати потреби військового відомства у відновленні та модернізації техніки?

— Загалом ремонт озброєння та військової техніки здійснюють 46 заводів, а в концерні їх 18. Але скажу відверто: така їх кількість Міністерству оборони не потрібна. Наприклад, 11 авторемонтних підприємств, два заводи з ремонту засобів зв'язку, два — наземного аеродромного обладнання, чотири — з ремонту радіотехнічного обладнання та інші отримують замовлення від Міноборони на завантаження 5–10 відсотків своїх потужностей. Для повноцінної роботи це надзвичайно мало.

Разом з тим, у складі концерну є три потужних підприємства. Це 110-й Харківський автомобільний ремонтний завод, який виконує ремонт важкої колісної та гусеничної техніки, а також «126-й Харківський автомобільний ремонтний завод та безпосереднє виробницт-

во концерну, яке спеціалізується на малотоннажних та легкових автомобілях. Ці підприємства цілком можуть забезпечити потреби збройних сил. Решта заводів особливої ролі для Міністерства оборони не відіграє.

Я вважаю, що загалом у складі військового відомства має залишитись близько 30–40 підприємств у складі концернів. Перший — для ремонту авіаційної техніки, другий — озброєння і техніки Сухопутних військ, радіотехнічних засобів та засобів зв'язку Повітряних і Військово-Морських сил. Решту — близько 160 підприємств — необхідно реорганізувати, щоб зберегти робочі місця, і передати до управління Фонду державного майна України чи іншим органам виконавчої влади.

На сьогодні існує два шляхи підвищення ефективності використання виробничих потужностей ремонтних підприємств, які залишаються у віданні Міноборони. Перший — створення жорстко централізованих об'єднань на базі концернів «Техвоєнсервіс» та «Авіавоєнремонт», яким слід надати повноваження по управлінню підприємствами та їхнім майном згідно з положеннями Закону України «Про управління об'єкта-

ми державної власності». Другий передбачає заходи щодо оздоровлення підприємств, які входять до складу концернів. Це їх реорганізація, реалізація надлишкових, морально застарілих фондів з метою залучення коштів на реконструкцію, розвиток виробництва та модернізацію техніки і озброєння, створення на базі концернів в структурі Міністерства оборони державних холдингових компаній з повноваженнями експорту та імпорту ОВТ і товарів подвійного призначення як альтернативу ДК «Укр-спецеспорт».

На мою думку, негайне здійснення таких кроків під особистим керівництвом заступника міністра оборони Володимира Бойка та під контролем Міністра оборони Анатолія Гриценка виправдає себе вже у найближчому майбутньому. При цьому слід зауважити, що проведення цих заходів не потребує бюджетних коштів.

— Леоніде Валентиновичу, відомо, що на ремонтних заводах «Техвоєнсервісу» зосереджена величезна кількість військової техніки, яка не потрібна Міністерству оборони.

— Наявність на ремонтних підприємствах техніки не є чимось особливим. Адже на кожному заводі передбачено мати запас ремонтного фонду, виходячи з нормативів річної програми ремонту. Інша справа, що сьогодні на підприємствах зосереджена значна кількість танків та автомобілів, яка у зв'язку з реформуванням збройних сил армії не потрібна. За ін-

формацією Генерального штабу Збройних Сил України існує 2 тис. надлишкових одиниць танків та 30 тис. одиниць колісної техніки. На жаль, військові бази зберігання не можуть вмістити такої кількості бойових машин. Але й заводам надлишкова техніка також не потрібна, адже вона утримується за рахунок їхніх доходів. Звідси інша проблема — надзвичайно низькі темпи утилізації.

У зв'язку з цим необхідно визнати: реалізація автомобілів, наприклад, триває надто повільно. Діюча методика визначення їх залишкової вартості не дозволяє встановити реальну балансову ціну. Армійські вантажівки надто дорогі для споживачів. Додайте до цього й те, що після тривалого зберігання військова техніка стає непридатною для експлуатації. Приміром, щоб «перевезти» вантажний автомобіль, необхідно щонайменше 5 тис. гривень.

Відлякує потенційних покупців і те, що з 1 січня 2007 року Україна приєдналася до стандартів «Євро-2». Відтепер первинна реєстрація карбюраторних та дизельних автомобілів без каталізаторів заборонена. Оскільки військове відомство має лише таку автотехніку, питання її реалізації взагалі може зайти у глухий кут.

Окремо слід згадати про існування великої кількості вагонів із запасними частинами до застарілих марок автомобілів, яких давно немає на озброєнні. Це ЗІЛ-157, ГАЗ-51, ГАЗ-53, які відмовляються купувати навіть за ціною металобрухту. Адже

Якщо фінансування і надалі триватиме такими темпами, наведення ладу із зайвою технікою може розтягнутися на кілька десятиліть.

лише транспортні витрати для вивезення запчастин не виправдають вартості зданого металу.

— Чи не призведе це до того, що Міністерство оборони втратить шанс на реалізацію надлишкової техніки?

— Очевидно, що єдиним виходом з цієї ситуації є утилізація. Для її проведення необхідні значні кошти. Протягом двох останніх років на виконання цього завдання було передбачено лише по мільйону гривень. За підрахунками, за такі гроші можна утилізувати не більше 150 танків чи 500 автомобілів. Якщо фінансування і надалі триватиме такими темпами, наведення ладу із зайвою технікою може розтягнутися на кілька десятиліть.

Натомість, вихід із ситуації можна знайти. Наприклад, підприємства могли б купувати армійську техніку через лізингові схеми розрахунків або з відстрочкою платежу, а з кількох неробочих автомобілів збирати один і отримувати прибуток з продажу.

У зв'язку з цим хочу звернути увагу на дві особливості. По-перше, в цьому варіанті бюджетні кошти не потрібні. По-друге, Міністерство оборони отримуватиме

гроші від реалізації техніки. Підприємства «Техвоєнсервісу» із задоволенням викупили б надлишки з відстрочкою платежів, проте на це не вистачає обігових коштів.

З танками складніше. Найбільша проблема — списання. Нині з двох тисяч броньованих машин списано лише 15 танків Т-64. На жаль, поки що немає взаєморозуміння з відповідними департаментами та управліннями Міністерства оборони, де ця техніка перебуває на обліку. Хоча фахівці «Техвоєнсервісу» підраховали, що надлишкову бронетехніку реально утилізувати протягом двох років.

— Леоніде Валентиновичу, засоби масової інформації часто поширюють точку зору відомих бізнесменів і політиків про те, що активізувати діяльність вітчизняного військово-промислового комплексу можна лише шляхом приватизації цього сектора економіки...

— Я впевнений: в системі управління державних підприємств бюрократизм розвинений краще, ніж будь-що інше. На жаль, часто це змушує здібних фахівців відмовлятися від кар'єри на державних підприємствах і переходити в приватні структури.

Ще один важливий чинник — існуюча система оподаткування, яка ставить в нерівні умови приватні і державні підприємства. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України після сплати всіх обов'язкових відрахувань до бюджету, Пенсійного фонду тощо ще 50 відсотків від суми чистого прибутку державні підприємства перераховують до бюджету. А на приватні фірми, зрозуміло, це не поширюється.

На мою думку, якби державні підприємства, зокрема військові, не були поставлені в жорсткі бюрократичні рамки та залежність від «сумнівів» чиновників, працювати і розвиватися їм було б значно легше.

ПОЛІТ НАД ГНІЗДОМ «СОКОЛІВ»

або Чи вдасться легендарній пілотажній групі стати птахом-феніксом?

На початку зими українські інформ агентства сповістили: за словами командувача Повітряних Сил Збройних Сил України генерал-полковника Анатолія Торопчина, у 2007 році льотчики пілотажної групи «Українські соколи» розпочнуть тренування на літаках Л-39. Однак очікуваного ажіотажу в мас-медіа це повідомлення не викликало — вже близько двох років тому подібні заяви лунали, однак до справи не дійшло. Тож чи насправді постане з попелу вітчизняна пілотажна група, розформована у 2002 році? Чи здійсниться мрія авіаторів відродити соколину сім'ю?

1992 рік. Спочатку була ейфорія: «Ми — третя у світі авіаційна держава. У нас стільки літаків, стільки льотчиків!..» Тоді парк бойових машин ВПС України налічував понад

тисячу винищувачів, бомбардувальників, штурмовиків, літаків транспортної авіації. Чого тільки коштували візитівки радянського ОПК — 53 найкращі у світі важкі

винищувачі Су-27, 231 МіГ-29... Тривалий час усю цю величезну повітряну армаду намагались утримувати з останніх сил. Однак без запчастин і коштів на ремонтно-відновлювальні роботи від амбіцій довелося повернутися у реальність. Держава виявилася неспроможною зберегти у строю таку кількість літаків.

Дуже швидко стало зрозумілим й інше — професіоналів неба, висококласних пілотів в українському війську також стає щодаля, то менше. Причому темпи, з якими авіація втрачала своїх найкращих представників, були просто вражаючими. Льотчики знімали погони не лише і не стільки через тотальні скорочення бойових частин та соціальні негаразди, скільки через відсутність перспективи літати. Катастрофічна нестача паливно-мастильних матеріалів призвела до того, що середній наліт на одного льотчика ВПС скоротився до жалюгідних 3–5 го-

дин на рік. Апілоти інших держав (наприклад США) мали, як і раніше, щорічний наліт 240 годин, Королівських ВПС Великої Британії — 230, Франції — 180.

Становище дедалі погіршувалося і нарешті дійшло до того, що кілька років тому в авіаційні частини прибули випускники льотного факультету Харківського військового інституту ВПС з таким нальотом годин, що про їхню подальшу службу як авіаторів і не йшлося — навчальний заклад не навчив курсантів елементарним навичкам пілотування. Лейтенанти отримали дипломи фахівців наземних служб і стали майстрами перекладання паперів з одного місця на інше...

ТРИУМФАЛЬНИЙ ЗЛІТ

На цьому тлі цілком фантастично виглядає історія небувалого успіху, якого в перші роки свого існування досягла пілотажна група «Українські соколи». Сама ідея створення такого підрозділу виникла в тому ж таки 1992 році, у... США. Тоді якраз відбулися чи не перші демонстраційні польоти, своєрідне турне двох українських екіпажів винищувачів МіГ-29 містами Сполучених Штатів і Канади. Звичкі до подібних видовищ американці сприйняли на «ура» сольні виступи наших льотчиків, серед яких був і майбутній командир українських пілотажників — полковник Віктор Россошанський. Водночас те, що побачили він і його колеги за кордоном, справило на них не менше враження. Заздрісно спостерігали українці за виступами пілотажних груп ВПС США «Грозові птахи» на літаках F-16 і ВМС США «Блакитні ангели» — на F-18. І саме тоді, як згадував пізніше перший командир наших соколів, і з'явився задум організувати щось подібне в Україні. Однак від ідеї до створення пілотажної групи збігло чимало часу. Тільки наприкінці 1995 року нарешті було прийнято принципове рішення: пілотажна група має бути сформована в Кіровському, що поблизу Феодосії, на базі льотно-випробувального комплексу Державного авіаційного науково-випробувального центру Збройних Сил України. У 1996 році пілотажники розпочали перші тренування на літаках Л-39. Однак невдовзі з'ясувалося, що значно ефективнішим буде виступ на бойових літаках. Об-

Коли Микола Коваль сказав, що «на наших літаках страшно літати», це пройшло якимось непомітно.

рали МіГ-29. Фактично це рішення стало відправною точкою високого зльоту «Українських соколів».

До стартового складу групи увійшли льотчики-випробувачі ДАНВЦ. Окрім Россошанського, це були полковники Володимир Топонар, Сергій Дудкін, підполковник Едуард Сотніков. Пізніше до них приєдналися полковники Сергій Ковальов та Петро Корольов. Згодом почали набирати льотчиків з бойових полків, які мали на озброєнні літаки МіГ-29. Так було сформовано пілотажну ескадрилью. Звісно, до «соколів» потрапляли не лише найдосвідченіші, а й по-справжньому закохані в небо професіонали. Пізніше, вже після звільнення у запас, Віктор Россошанський згадував:

— Був у нас Микола Гаврилов з Івано-Франківська. Коли ми добирали льотчиків, кандидатів у групу було багато. Зайшов Гаврилов. Він уже знав, що ми його беремо. Я йому починаю доповідати про труднощі, мовляв, квартири немає... А він стоїть, усміхається. «Товаришу майоре, я щось смішне сказав? Чому ви усміхаєтеся?» Він відповідає: «Я щасливий, товаришу полковнику»... Я махнув рукою: «Тоді йди, тебе лякати нічим»...

Протягом п'яти років українські аси на синьо-жовтих винищувачах МіГ-29 виступали з великим успіхом на авіашоу у Великій Британії, Чехії, Туреччині, Румунії, в інших країнах. По суті, вони відкривали світові незалежну Україну, — яка, здавалося, підтвердила своє право на входження до світової авіаційної еліти. Було все — захоплення глядачів, визнання авторитетного журі, престижні нагороди... Чого вартий лише такий факт: після єдиного виступу наших авіаторів у Англії виник фан-клуб українських «соколів»! І це при тому, що група взяла участь в такому авіашоу лише... вдруге!

Унікальність української групи полягала в тому, що вона виступала на бойових літаках. У світі було всього чотири команди, подібні «соколам». Дві, згадувані раніше — у США, одна — «Русские витязи» в

Росії та «Українські соколи». Всі інші команди виконували програми на навчально-бойових літаках. Більше того, українці освоїли такі елементи вищого пілотажу, які, окрім них, не зміг виконати ніхто. Наприклад, «дзвін» парою. Це коли два літаки, крило до крила, майже вертикально набирають висоту із втратою швидкості фактично до нуля, завмирають на якусь мить у найвищій точці, а потім перевернувшись носами до низу, стрімко входять у вертикальне піке. Причому, пара діє синхронно.

З кожним роком програма виступів групи поступово змінювалася при різному шикунанні: до «трикутника», «ялинки», «лямби», «ромба» додавалися нові, більш вражаючі елементи. Однією з найскладніших фігур для групового пілотажу була «бочка», надзвичайно віртуозними виглядали елементи перевернутого польоту в парі. Їхня складність полягала в тому, що льотчик керував машиною, звисаючи вниз головою, а управління направляв у зворотному порядку, що вимагало від нього перебудови сприйняття і відмінної координації рухів.

У світі знову заговорили про Україну, як про державу, що входить до передового загону розвинутих авіаційних держав світу.

ЗА ЛАШТУНКАМИ УСПІХУ

Захоплюючись перемогами українських льотчиків, іноземці ніяк не могли збагнути: чому в країні, де у 2000 році наліт одного льотчика становив у середньому лише кілька годин, де план нальотів у 2001 році був ще на 3% нижчим від рівня попереднього року, і виконаний, за інформацією тодішнього командувача ВПС В.Стрельникова, лише на 15%, — є переможці світових авіашоу та майстри такого високого класу, з якими не можуть зрівнятися західні пілоти.

— Напевно, їх посилено забезпечують усім необхідним, — вважали ті, хто дивувався...

Таке, наприклад, відбувається у французькій військовій авіації. Для будь-якого французького льотчи-

Аби не червоніти за брак пального, іноземцям сказали: в українських ВПС існує своя особлива система підготовки пілотів.

ка почесно служити в «Патруль де Франс». Практично всі головками Франції свого часу літали в цій ушлявленій групі. І ні для кого не секрет, що уряд приділяє їй гідну увагу, бо всі знають: «Патруль де Франс» — школа вищої льотної майстерності.

Українці ж здебільшого чомусь відмовчувалися, коли йшлося про рівень турботи з боку держави у розмовах із закордонними колегами. Після тріумфального для них авіашоу в турецькому Ізмірі з'ясувалося, що 15 годин нальоту наших «соколів» (за півроку!) ніяк не можна рівняти із льотним досвідом турків й англійців — відповідно 120 і 190 годин. Аби не червоніти, нарікаючи на відсутність пального, іноземцям сказали: в українських ВПС існує своя особлива система підготовки пілотів. Насправді ж, пілотажники, як й інші їхні колеги, перебивалися з хліба на воду. Ніяких суттєвих преференцій у забезпеченні вони не мали. Більше того, часто-густо військові чиновники створювали непереборні перешкоди для проведення тренувань. Група постійно потребувала пального і оскільки того, що виділялося державою, катастрофічно не вистачало, командуванню ескадрильї доводилося зве-

ртатися до спонсорів. Ось тут і виникали ті самі нездоланні бюрократичні перепони. Згадує колишній командир групи:

— Ніхто ж не розповідав, що Россошанський по каністрі гас збирає. Група могла б існувати, якби виділяли пальне для тренувань. Якось доля звела мене з Анатолієм Бішенком — заступником мера Кременчука. Як відомо, в цьому місті розташований нафтопереробний завод. Він часто приходив до нас на аеродром, будучи великим шанувальником авіації. Я запропонував Бішенкові: «Групі дають 80 тонн гасу, а спонсори отримують два польоти по 15 хвилин у задній кабіні...» Він відповів: «Не обіцяю, але спробую...» У результаті ми отримали 150 тонн гасу... Я намагався й надалі в такий спосіб підтримувати функціонування групи, але ж одна людина не може все потягнути. Якось зайшла мова про можливе спонсорування групи відомою компанією, що погодилася профінансувати наші виступи на аеродромі «Чайка» у Києві. Бізнесмени обіцяли забезпечити паливом, новими комбінезонами тощо. А ми, за угодою, мали розмістити рекламу цієї торгової марки на крилі літака. Однак наше керівництво відмовилося підписати цей документ. Мотиви звучали найріз-

номанітніші. А результат один — усе розвалилося...

Проблеми не вичерпувалися лише нестачею пального. Постійної уваги потребувала й матеріальна частина, тобто літаки. На їх ремонт та відновлення коштів також бракувало. І коли переможець одного з найпрестижніших у світі авіашоу у Великій Британії Микола Коваль сказав, що «на наших літаках страшно літати», це пройшло якимось непомітно.

У 2001 році вони востаннє піднялися в небо разом. Віктор Россошанський вимушений був залишити групу. А в 2002 році вона була розформована.

ЦІНА ПЕРЕМОГ

Тривалий час світ знав лише про здобутки українських пілотажників. Поза кадром залишався їхній шлях до мети — непростий, а подекуди й трагічний. Влітку 1996 року під час відпрацювання «бочки» — однієї з найскладніших групових пілотажних фігур, у повітрі сталося зіткнення літаків полковників Павла Корольова і Сергія Дудкіна. У однієї з машин постраждало крило, в іншій — киль. Тільки особисті майстерність та витримка допомогли їм приземлити пошкоджені літаки. На жаль, через два роки один із учасників цієї льотної пригоди, Сергій Дудкін, не впорався в іншій ситуації.

26 березня 1998 року йшла підготовка до авіасалону в Ле-Бурже. Під час чергового тренування несподівано погіршилася погода. У складних метеоумовах (видимість становила менше кілометра, низька хмарність) Дудкін виконав другий захід на посадку під кутом до злітної смуги, із завищенням над глисадою. Під час зменшення обертів стався крен і вертикальне падіння. Від удару об смугу розколовся фюзеляж літака. Пілот катапультивався на надмалій висоті й кілька разів ударився об бетонне покриття ЗПС. Від отриманих травм полковник Сергій Дудкін невдовзі помер у Кіровській районній лікарні.

Катастрофу розслідувала спеціально створена слідча комісія на чолі з першим заступником командувача ВПС України. Причиною трагедії була визнана незадовільна організація польотів, неврахування погодних умов наземними служ-

бами керівництва польотами. Керівника польотів було усунено з посади і звільнено зі збройних сил.

На той час, загалом за роки незалежності, у ВПС України сталося 17 авіапригод і катастроф, унаслідок яких загинуло 39 чоловік, було втрачено 15 літаків і 2 гелікоптери. Основною причиною, що призводила до загибелі людей і техніки, найчастіше визнавалася втрата фахівцями необхідних практичних навичок пілотування та керівництва польотами. Воно й не дивно: льотчики і їхні срібнокрилі птахи лише зрідка злітали в небо. А тривалі перерви в польотах призводять до неминучої дискваліфікації, навіть якщо раніше ти був асом над асами.

Три з половиною тисячі тонн авіаційного гасу на рік — саме стільки потрібно було «Українським соколам», щоб підтримувати відповідний льотний рівень. Того року, коли сталася скнилівська трагедія, вони жодного разу не піднімалися в небо групою чи парами — тренувалися лише поодиночки. Так і Володимир Топонар, який безпосередньо пілотував 42-й борт у момент катастрофи, тренувався тільки на СУ-27 у небі над Одесою та Миргородом, а не над львівським «Скниловим». Мабуть, сподіваючись на класність членів соколиного братства, палне для тренувальних польотів над місцем запланованого авіашоу, як бувало й раніше, вирішили заощадити...

Важко щось додати до сказаного протягом останніх років про те, що

Досягти порозуміння з урядовцями не вдалося — у них, виявляється, вистачає проблем і без «Українських соколів»...

сталося у небі над «Скниловим». Зрештою саме ця трагічна подія надовго поставила хрест на мрії про вітчизняну пілотажну групу.

НА ЗГАРИЩІ МРІЇ

Із повідомлення прес-служби Міністерства оборони України від 1 грудня 2006 року: «...Ми підготували окрему постанову Кабінету Міністрів України щодо підготовки пілотажної групи «Українські соколи» у 2007 році. На жаль, поки що не знайдено порозуміння з цього приводу в деяких міністерствах і відомствах, зокрема щодо фінансування групи, — заявив командувач Повітряних Сил Збройних Сил України генерал-полковник Анатолій Торопчин. Водночас він зазначив, що вже у 2007 році льотчики пілотажної групи «Українські соколи» розпочнуть тренування на літаках Л-39 з поступовим нарощуванням навичок у 2008–2009 році на модернізованих літаках МіГ-29».

На жаль, за два тижні до нового 2007 року стало ясно, що досягти порозуміння з цими «деякими міністерствами і відомствами» не вдасться — в урядовців вистачає проблем і без «Українських соколів»...

Однак, за словами представника командування Повітряних Сил ЗС

України полковника Олександра Кулібаби, Міністр оборони України прийняв рішення про поновлення пілотажної групи та її фінансування через асигнування, які сплановані на функціонування Державного авіаційного науково-випробувального центру Збройних Сил України. Місце базування новітніх «соколів» залишається там же, у Кіровському. Нині вже призначено виконувача обов'язків командира групи. Ним став колишній підлеглий полковника Россюханського, полковник Лампик. Разом із ним до нової команди увійшли ще декілька пілотів зі складу старої гвардії — полковники Комар, Гагарінов, Залізко. Планується, що протягом 2007 року група поповнюватиметься іншими, не менш досвідченими льотчиками з бойових частин. Тренування пілотажників відбуватиметься на літаках Л-39 без прив'язки до аеродрому базування. І лише у 2008 році, після відпрацювання усіх завдань на навчально-бойових машинах, «Українські соколи» знову злетять у небо на традиційних МіГ-ах.

Звісно, якщо їм вкотре не підрижуть крила.

Іван СТУПАК

КРОК У БЕЗСМЕРТЯ

За почином гімназиста-галичанина Піпського страшну смерть юнаки зустріли співом. Прощаючись з життям, хлопці свідчили: «Ще не вмерла України...»

По багатьох роках замовчування ця тема — бій під Крутами — вже за часів незалежності проявилась у численних мемуарах, стала об'єктом військових та публіцистичних оцінок, багатьох наукових досліджень, поетичних присвят. Однозначної оцінки ні у спогадах учасників тих подій, ні у роботах сучасних істориків вона не мала. Проте безсумнівним залишається одне: бій під Крутами став яскравим свідченням високої гідності величних представників української нації, могутнім джерелом її духовної військової сили, насаги і наполегливості в боротьбі за власну державність.

...Січень 1918 року для проголошеної III Універсалом 20 листопада 1917 року Української Народної Республіки ознаменувався загостренням політичної ситуації. Намагання більшовицької партії вихопити політичну владу з рук закон-

но обраної Центральної Ради завершилися крахом, і Раднарком зважується на збройне протистояння.

18 січня 1918 року Червона армія під загальним командуванням В. Антонова-Овсеєнка розпочинає рішучий наступ. А 22 січня Центра-

О Боже наш добрий
З високого неба!
Молитву сьогодні
Заносим до Тебе.
За тих, що боролись
При станції Крути.

За нашу державу
Із ворогом лютим,
Що в битві цій впали
В цю зиму криваву,
Прийми їх до себе!
Прийми в свою Славу!
(А. Храплива, «Молитва»).

льна Рада видає IV Універсал, згідно з яким проголошується повна незалежність Української Народної Республіки. На той час у Харківській, Катеринославській (Дніпропетровській) та Полтавській областях вже було насаджено радян-

Хлопці не змогли віднайти останки своїх товаришів. Окремих з них потайки поховали селяни, решту більшовики поскидали у ями, які згодом зрівняли з землею.

ську владу. Наступ на Київ очолив М. Муравйов. Червоні війська просувались двома напрямками: перший — під командуванням П.Єгорова — ішов уздовж залізниці Харків—Полтава—Київ, другий, під командуванням Ремньова, — Курськ—Бахмач—Київ. Наявних військових сил Центральної Ради для відбиття агресії було замало. Головним чином, українці були зібрані у дві ланки: загін Ф.Тимченка, який виступив проти Ремньова, і загін Запорозького Коша, який діяв на полтавському напрямку.

Основні події почали розгортатися навколо Бахмацького залізничного вузла. Щоб оборонити ворота до Києва, саме на цю ділянку фронту було вислано юнкерів 1-ї Київської військової школи імені Б. Хмельницького. Вона була організована за почином українських юнаків, яких Лютнева революція застала у чинах «вольноопределяющихся» колишньої царської армії у Симбірську, підготовленими до вступу в офіцерську школу. Почувши про події в Україні, хлопці одностайно ухвалюють рішення повернутись до Києва. Їхнє бажання заснувати власну українську школу не поділяли діячі Військового відділу при Центральній Раді. Зібравши достатню кількість бажаючих навчатись військової справи у Києві, — шляхом довгих наполегливих роздумів, клопотів та засідань на всіх рівнях влади, — врешті-решт було отримано дозвіл на заснування першої української військової школи в приміщенні колишньої Олексіївської військово-інженерної школи.

Для охорони Бахмацького вузла спочатку прибули дві сотні юнкерів, решта перебувала на різдвяних вакаціях. Коли юнаки повернулися зі свят, то побачили саму школу вщент пограбованою, проте це не завадило їм поспішити на допомогу оборонцям Бахмача. Таким чином, прибуло ще дві сотні юнкерів. У їхньому розпорядженні був саморобний бронепотяг під командою сотника С. Лощенка (за спогадами учасника бою Г. Дудки, бронепотягів було два, але один, справжній, найбільш боездатний, був знищений ще до прибуття студентів). 14 січня для підсилення юнаків військової школи прибула 1-а сотня новоствореного Студентського куреня. Цей курінь почав фо-

рмуватися на початку січня в Києві з добровольців — студентів Українського національного університету, Університету святого Володимира, гімназистів старших класів українських гімназій, слухачів школи військових лікарських помічників. Прибула сотня Студентського куреня, яка складалася з 115–130 чоловік. Командував нею поручник Омельченко. Загальна чисельність українського війська на цій ділянці складалася з близько 500 юнкерів, студентської сотні, 20 старшин. За окремими відомостями, до нас дійшли свідчення, що в бою брали участь також близько 80 вояків місцевого Вільного козацтва. Загальне керівництво боєм здійснював сотник А. Гончаренко, що був лектором тактики у юнацькій школі і курінним начальником її молодшого курсу. Озброєння було слабким: 16 кулеметів, одна гармата, старі «трилінійки».

Проти наших юнаків виступала грізна сила більшовицького війська у складі загонів П. Єгорова, Р. Берзіня та С. Кудинського загальною чисельністю більше 5,5 тисяч чоловік (за іншими даними — майже 3 тисячі). Крім того, у самому Бахмачі було близько 2 тисяч збільшених робітників, які теж могли стати на сторону Червоної армії. Тому командування українського війська приймає рішення відступити до станції Крути і зайняти там оборонний рубіж. Головним його завданням було перешкодити рухові ворожих військ по лінії Бахмач — Ніжин, головній дорозі з Росії в Україну. Утримання столиці УНР — міста Києва — у руках національного уряду мало велике стратегічне значення, адже Україна на той момент була напередодні підписання Брестського мирного договору.

На ранок 29 січня українські позиції були готові до бою. Головний удар прийняли на себе юнаки Військової школи імені Б. Хмельницького. Їхні сили були поділені по обидві сторони залізниці: 3-я і 4-а

сотні — по одному боці, 2-а сотня — на іншому, на самому їх краю — студентська сотня, яка мала перед собою багnistий терен. Студентська сотня була поділена на 4 чоти по 28–30 чоловік. Три чоти зайняли відведене їм місце оборони, а 4-а, що складалася з наймолодших та тих, що не вміли стріляти, разом з 1-ю сотнею юнкерів перебувала в резерві біля ешелону. Вибір позиції важко назвати вдалим, адже через багnistу місцевість насип був дуже високим. Оборонці Крут не могли бачити, що відбувається на протилежній стороні насипу, а зв'язок і гармата, яка теж була високо на насипу, були добре помітними і для своїх, і для ворогів...

Нині важко відновити усі подробиці справжньої картини крутянської трагедії, адже навіть спогади її учасників дуже різняться між собою. Сотник А. Гончаренко, який командував боєм, згадував, що мав напередодні телефонну розмову з М. Муравйовим, коли останній категорично — тоном наказу! — вимагав приготувати обід до зустрічі переможної Червоної армії, обіцяв пробачити юнкерам і розстріляти офіцерів. Передні загони червоних наступали в зімкнутих колонах, вочевидь певні втечі оборонців, бо зі станційної служби на їхні виклики по телефону ніхто не відповідав. Коли наблизились на відстань пострілу, наші відкрили нищівний вогонь. Під прямими пострілами червоноармійці зазнали великих втрат і змушені були негайно розосередити лави. Наступні їхні частини з ходу приймали бойовий порядок, утворивши лінію фронту. За спинами у більшовиків, знову ж таки за свідченням А. Гончаренка, були свіжі резерви і прихильно налаштоване населення...

Наші юнаки мужньо тримали оборону! Проте сили були надто нерівними... Тяжко поранений командир студентської сотні Омельченко був відправлений у лазарет.

Всі, хто потрапив у полон, були страшно знівечені, одного з хлопців лишень у Києві впізнала мати за монограмою на сорочці...

До Києва він так і не доїде, помре в дорозі. Присутність гармати під вправним її застосуванням сотника Лощенка додавала впевненості та відваги. Засніжене крутянське поле вкривалося трупами червоних та своїх. Настав час вивести з резерву 1-у сотню. За спогадами Л. Лукашевича та Г. Дудки, — учасників бою, — слідом за ворожим панцирним потягом сунула навала червоної піхоти трьома лавами. Наш поїзд, щоб уникнути оточення, змушений був відступити. Це відразу позначилося на постачанні боеприпасами, яке було майже унеможливлене гарматним обстрілом нашого тилу... Кулеметним вогнем ворога був знищений зв'язок між двома сторонами насипу. Ставало щедалі важче протистояти маневрам з повного оточення, що їх застосовували більшовики.

За таких умов А. Гончаренко змушений був віддати наказ на відхід до ешелону. Це був дуже тяжкий відступ. Набоїв ставало щомиті менше. Багатьом стрільцям рушниці перегрілись. Тоді вони, як і ті, що погано стріляли, стали віддавати свої набой кращим стрільцям, а са-

мі чіпляли багнети, — сподіваючись на них як на останню свою зброю...

Забравши вбитих і поранених, українські вояки відступили до ешелону. При цьому першою відійшла Студентська сотня, а потім — за чергою — 2-а, 3-я і 4-а сотня юнкерів... 1-а сотня прикрила відхід вогнем...

Мало у кого лишалося по кілька останніх набойів. Десять близько 17-ї години всі зібралися біля свого ешелону. Перевірка виявила відсутність однієї чоти Студентської сотні. Послана за ними розвідка повернулася ні з чим. Пізніше виявилось, що у сутінках юнаки заблукали і вийшли прямо на станцію Крути, вже зайняту більшовиками. Спочатку їх узяли в полон, а пізніше, коли більшовики порахували свої втрати, а вони становили не менше 300 чоловік, за одними свідченнями розстріляли, за іншими — закололи багнетами всіх 27 юнаків...

Страшну смерть свою юнаки зустріли — за почином гімназиста-галичанина Г. Піпського — співом!.. Великою незгасною вірою у свій народ, прощаючись з власним молодим життям, хлопці свідчили: «Ще не вмерла України...» Серед цих 27 юнаків був брат А. Гончаренка. Загальні втрати української сторони склали за одними даними близько 250 осіб, за іншими — майже 300...

Після звільнення України від більшовиків у Києві був створений організаційний комітет на чолі зі студентом С. Королем з метою віднайти і перепоховати вояків Студентського куреня. За спогадами Левка Лукашевича, який виконував доручення комітету, з великими труднощами була зібрана необхідна кількість домовин. Це було пов'язано з недавніми масовими розстрілами, що їх проводили у місті більшовики.

Неспокійні воєнні часи... Два студенти куреня — як ескорт сумної валки підвід з домовинами — повезли свій страшний вантаж на това-

рну станцію під акомпанемент стрілянини, що спорадично виникала на київських вуличках. Прибувши на місце, хлопці не змогли віднайти всі останки своїх товаришів. Окремих з них потайки поховали у різних місцях селяни, більшість була засипана самими більшовиками у кількох ямах, які зрівняли з землею. Майже всі, кого взяли у полон, були страшно знівечені, що дуже утруднювало впізнання. Одного з нерозпізнаних лишень у Києві впізнала мати за монограмою на сорочці...

Урочистий похорон відбувся за державний кошт з військовими почесностями. Домовини з тілами забитих і розстріляних, накриті за старим українським звичаєм червоними китайками, провезли вулицями Києва. Біля місця поховання на Аскольдовій могилі, з якої відкривався чудовий краєвид на Дніпро й далекі чернігівські лани та ліси, відбувся траурний мітинг.

Михайло Грушевський у проникливій промові зазначив: «Вони щасливі, що могли купити своєю кров'ю такі вартості своєму народові». Професор 2-ї української гімназії, старші учні якої вступили до Студентського куреня і майже всі загинули, порівняв героїв Крут з героями Тернопілля. З того часу це порівняння назавжди залишилося за героями Крут, що поклали своє молоде життя на вівтар української державності. Всі бажаючі не змогли виступити, але у серці кожного знайшов гарячу підтримку наказ матері одного з тих, хто лежав на Аскольдовій могилі, письменниці Людмили Старицької-Черняхівської: «... заради цих юнаків-героїв ми повинні всі, що лишилися живими, поклястись на цій могилі — віддати Україні все наше життя. Тільки всесильною працею на життя України можемо ми поквітувати їх жертву та зняти з них тягар марної, німої смерті»...

Проїшли роки. Відійшов час німого забуття радянської доби. Нова Україна пам'ятає і нова Україна шанує своїх Героїв!.. І хто зна, можливо, Бог дарував нам незалежність без війни саме за ті ріки крові, пролитої всіма борцями за її волю, і найневинніша жертва цих юнаків і є платою за неї...

Валентина МАТЯЦУК

Вихованці Львівського Державного ліцею імені Героїв Крут:

«Найсвятішим для нас було, є і буде — Бог і Україна!»

Герої Крут... Вони з нами. Вони поміж нас. Про них пишуть книжки, розповідають у шкільних підручниках, на їхню честь названі вулиці в багатьох містах України, врешті їхнє ім'я носить Львівський державний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою, який започаткував свою історію в 1992 році.

Ліцей був створений під орудою свідомого патріота Незалежної Української Держави і Українського Війська полковника Романа Саліяка з метою підготовки кандидатів для вступу до вищих військових навчальних закладів і надання допомоги сім'ям, що потребують соціального захисту. Сьогодні тут навчається 430 учнів, серед них: 20 сиріт, 27 напівсиріт, 67 дітей з неповних сімей, 48 дітей військовослужбовців. Висококваліфікований викладацький склад робить все можливе, щоб дати своїм вихованцям належну загальнотеоретичну підготовку, а вихователі піклуються про військовий вишкіл юнаків. Тут створено всі умови, щоб хлопці вийшли у життя підготовленими до вибору своєї подальшої діяльності. Фізичному загартуванню юнаків сприяє робота 8-ми спортивних секцій, підвищенню інтелектуального рівня — консультації, факультативи з різних предметів навчального циклу. Самодіяльні творчі колективи ліцею — незмінні учасники всіх урочистих заходів міста. Крім того,

хоровий колектив — дипломант Всеукраїнського конкурсу військово-патріотичної пісні «Червона калина»! А танцювальний — двічі поспіль ставав дипломантом конкурсу «Сурми звитяги»!..

За роки свого існування заклад випустив у світ близько двох тисяч ліцеїстів, із них — 34 медалісти. Перші випускники ліцею, які пов'язали своє життя з військовою службою, скоро отримають майорські зірки на погони. Від початку заснування тут свято шанують пам'ять Героїв Крут. Щороку кращі учні відвідують місце поховання крутян, беруть участь у траурних мітингах, присвячених їхній пам'яті. Дивлячись на цих гарних, струнких юнаків у військових одностроях, хочеться передати їм заповіт А. Гончаренка: «Бери ж собі, наша молоде, приклад від своїх попередників з-під Крут, і завжди — у всіх своїх починаннях — пам'ятай, що найсвятішим для нас було, є і буде — ... Бог і Україна!»...

Микола ГУЦУЛЯК

Чи мають право особи, які закінчили військові ліцеї на зарахування періоду навчання у вистугу

років для отримання відповідної надбавки за вистугу років та щомісячної за безперервну службу?

На запитання нашого читача відповідає директор Департаменту фінансів Міністерства оборони України Іван МАРКО:

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» військовий обов'язок включає підготовку громадян до військової служби, прийняття в добровільному порядку (за контрактом) і призов та проходження військової служби. Згідно зі ст. 9 Закону України «Про загальну і середню освіту», ст. 9 та 12 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» (у редакції, яка діяла протягом 1992–1999 років) та ст. 12 чинної редакції цього Закону, у військових ліцелях провадиться допризовна (допрофесійна) підготовка громадян. Тому навчання у ліцелях не може відноситися до військової служби, оскільки не передбачено одночасне проведення допризовної підготовки та проходження військової служби.

Ст. 3 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей» визначає осіб, які є військовослужбовцями, зокрема, курсантів військових навчальних закладів. Однак Законом «Про вищу освіту» визначено: курсант — це особа, зарахована до військового вищого навчального закладу, а ліцеї, вказується у законі «Про загальну середню освіту», є загальноосвітніми навчальними закладами середньої освіти. Отже, ліцеїсти не є курсантами, і період навчання у ліцеї не зараховується у вистугу років військової служби.

Оскільки допризовна (допрофесійна) підготовка громадян у військових ліцелях не є військовою службою, для врахування цієї підготовки у вистугу років для виплати надбавки за вистугу років та щомісячної надбавки за безперервну військову службу немає підстав.

Фото Євгена КРАВСА

БОЙОВА ФАРМАКОЛОГІЯ: СОЛДАТОМ БУТИ ЛЕГКО

або Чи потрібен воїну «допінг» для перемоги над ворогом?

Бойова діяльність військової людини часто густо пов'язана зі значною нервово-емоційною напруженістю та фізичним перенавантаженням. У деяких випадках величина й тривалість дії екстремальних факторів сягають меж фізіологічної переносимості, що призводить до суттєвого зниження працездатності й, відповідно, неможливості виконання бойового завдання.

«Питання про збереження працездатності під час тривалого впливу несприятливих факторів плавання слід розглядати у зв'язку з процесом адаптації військово-морських спеціалістів і можливістю впливу на нього за допомогою фармакологічних засобів», — читаємо у старенькому радянському посібнику «Використання фармакологічних засобів для збереження працездатності особового складу ВМФ». У спеціальному додатку «Порадника по медичному забезпеченню польотів авіації збройних сил СРСР» надаються рекомендації по використанню спеціальних препара-

тів для прискорення відновлення функціонального стану та працездатності льотного складу, визначаються схеми їх застосування на різних етапах діяльності пілота...

Отже, у радянській армії «бойову фармакологію» шанували й розвивали. Як, до речі, і в інших арміях світу. Так, наприклад, в армії США, в якості засобу для зняття втоми та підвищення пильності особового складу ще й досі офіційно використовують амфетаміни, віднесені Всесвітньою організацією охорони здоров'я до наркотичних речовин. Водночас у збройних силах Радянського Союзу подібний пре-

парат був виключений із таблиця постачання і замінений на більш досконалий та безпечний ще у 1951 році. Причому з того часу завдяки ефективній дослідницькій роботі такі зміни відбувалися постійно.

Радянська армія мала цілий комплекс фармакологічних засобів, спроможних коригувати більшість можливих психофізіологічних проблем військовослужбовця. Крім засобів покращення психічного стану, існувало декілька груп препаратів з різними напрямками дії: адаптогени, антигіпоксанти, термопротектори, актопротектори тощо.

Адаптогени використовувалися для підвищення стійкості особового складу до впливу різноманітних несприятливих факторів зовнішнього середовища шляхом покращення адаптаційних можливостей організму. Антигіпоксанти допомагали долати негативні прояви, пов'язані з гіпоксією, — нестачею кисню. Завдяки застосуванню термопротекторів здійснювалася фармакологічна профілактика та корекція працездатності військовослужбовців в екстремальних умовах. Застосування актопротекторів давало можливість оптимізувати фізичну працездатність в умовах тривалих навантажень: в організмі вивільнялася «внутрішня енергія», яка забезпечувала додатковий приплив сил. Так, людина, яка в звичайних умовах не здатна легко підняти вагу в сто кілограмів, після вживання препарату групи актопротекторів могла це зробити.

Звичайно, абсолютно безпечних ліків не існує, і будь-який «бойовий» препарат має певні протипоказання і побічну дію. Тож чи варто цим захоплюватися? Ось як обґрунтовує доцільність застосування фармакологічних засобів у бойових умовах генеральний директор російського Центру екстремальної медицини, професор, генерал-лейтенант медичної служби Євген Жилияєв:

— Що найголовніше в ситуації з ризиком для життя? У першу чергу — впоратися з панікою і почати думати. На етапі підготовки людей до таких ситуацій над цим працюють психологи й психофізіологи. Але ж на поле бою вони не прийдуть, там набагато простіше використовувати пігулки — психо-

стимулятори, анксиолітики. Психостимулятори підвищують мотивацію на виконання завдання, анксиолітики — знижують відчуття страху. Проте це не наркотики, які повністю знищують відчуття страху, а отже, породжують безумця. Це засоби, які допомагають людині реально усвідомлювати події.

Крім «бойової фармакології», при корекції боездатності можна застосовувати і спеціальні фізичні методи. Ще за радянських часів до табелю постачання медичної служби авіації, підводного флоту й частин спеціального призначення входив прилад «ЛЕНАР», який до цього часу не має світових аналогів. Ця спеціальна фізіотерапевтична апаратура дозволяє шляхом впливу електричних імпульсів на структуру мозку викликати стан «півсну» або електротрансу, що за один–два сеанси відновлює працездатність людини. Наприклад, якщо військовослужбовець не спав більше доби, 40-хвилинний сеанс електротранквілізації повністю відновлює боездатність та можливість активних дій. Проте в Збройних Силах України цей унікальний метод, як і засоби «бойової фармакології», також залишився поза увагою.

Безперечно, можна стверджувати, що нині в українській армії потреби в «чарівних пігулках» об'єктивно не існує, адже більшість солдатів і офіцерів служать у відносно спокійних та комфортних умовах. Втім, не все так просто. Навіть якщо припустити, що наші війська постійно перебуватимуть у стані «мирного часу», група ризику все одно залишається. Це, насамперед, військовослужбовці, які несуть службу в миротворчих контингентах, ліквідатори наслідків аварій та стихійних лих, водолази, сапери, аеромобільний та льотний склад. Що вже казати про воєнний стан?

До речі, за даними російських дослідників, при дводобовому веденні бойових дій фізична витривалість десантника знижується на 28, статична витривалість м'язів — на 51, слухова чутливість — на 32, реакція — на 40%. Водночас погіршується військово-професійна працездатність: швидкість водіння БМД зменшується на 14, час виконання вогневого завдання — на

35, ефективність ураження цілей — на 40%.

Серед офіцерів у період ведення активних бойових дій 80% мають виражені ознаки перевтоми та розладів, пов'язаних із неспроможністю організму адаптуватися до навколишнього середовища, а після припинення бойових дій у 40% військовослужбовців цієї категорії протягом декількох місяців і більше відзначаються суттєві стресові порушення.

Стійке погіршення стану організму й зниження працездатності на 15–20% реєструється після чергувань і вахт у військових операторів та корабельних фахівців, а у військовослужбовців частин спеціального призначення після навчально-бойових тренувань — на 50%.

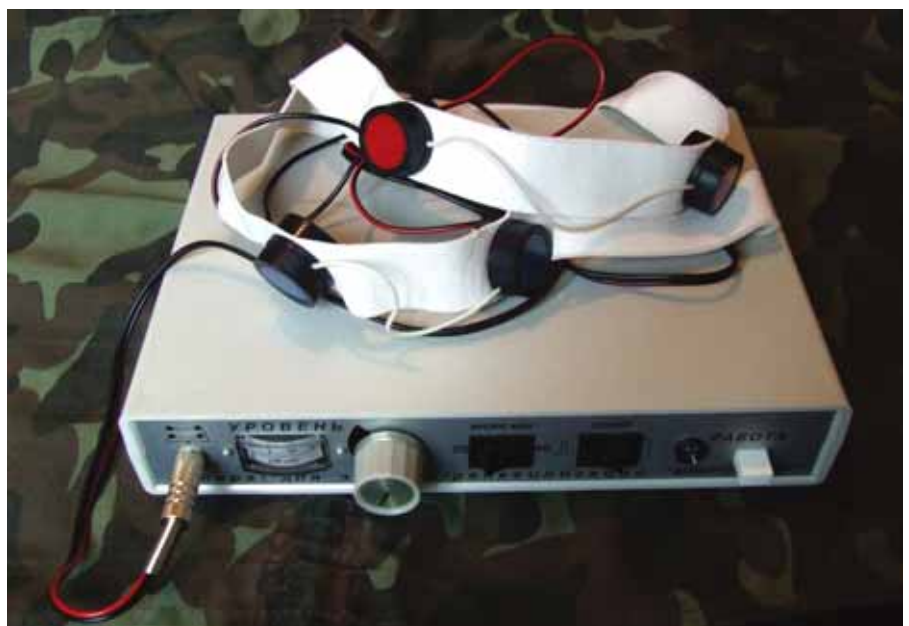
Значний несприятливий вплив на функціональний стан спричинює перебування на об'єктах військової техніки. При роботі в бойовому відділенні деяких танків температура повітря сягає 40°C, внаслідок чого вихід з ладу екіпажів через перегрівання доходить до 35–40%. При стрільбі штатними боеприпасами через вплив порохових газів, концентрація яких перевищує допустиму в 4–5 разів, самопочуття різко погіршується, а це знижує показники швидкостріль-

ності на 50%, а час наведення на ціль збільшується на 20–30%.

Крім того, психофізіологічне обстеження допризовної молоді фахівцями Головного управління розвідки МО України показало, що в сучасних демографічних і соціальних умовах контингент осіб, які призиваються на військову службу, не має достатніх передумов для досягнення високого рівня військово-професійної працездатності за короткий період. Серед призовників до 40% осіб мають низьку нервово-психічну стійкість і недостатній рівень фізичної підготовленості, що є причиною незадовільної фізичної витривалості в стресових ситуаціях. При цьому показники придатності допризовної молоді до військових спеціальностей неухильно знижуються.

За висновком фахівців-психофізіологів ГУР МО України, негативні зміни функціонального стану організму військових у процесі професійної діяльності, наростаюче погіршення стану здоров'я призовного контингенту визначають необхідність впровадження в практику роботи військово-медичної служби системи заходів, спрямованих на збереження здоров'я й під-

Якщо військовослужбовець не спав більше доби, 40-хвилинний сеанс електротранквілізації повністю відновлює його боездатність.

Препарат, розроблений в Україні, підвищує фізичну витривалість воїна та значно поліпшує його самопочуття в екстремальних умовах.

вищення працездатності військовослужбовців. Ядром цієї системи є психофізіологічне забезпечення професійної діяльності, що має втілитися у супровід всіх етапів навчально-бойової підготовки.

Завданнями психофізіологічного супроводу є психологічна підготовка, рання психодіагностика та корекція боездатності військовослужбовців. Під корекцією мається на увазі вплив на практично здорову людину, спрямований на нормалізацію функціонального стану організму з метою відновлення професійної працездатності, її екстреного підвищення або тривалого підтримання на заданому рівні.

Така корекція має проводитися як у плановому порядку з військовослужбовцями, що мають проблеми у військово-професійній адаптації чи роботі в несприятливих умовах (психоемоційний стрес, швидке стомлення, закачування, змінене газове середовище, вплив спекотного або низькотемпературного мікроклімату), так і в екстрених ситуаціях, за необхідності термінового відновлення функціональних резервів організму. Одним із найефективніших способів корекції боездатності військовослужбовців до сьогодні є використання засобів «бойової фармакології», які можуть забезпечити підвищення стійкості організму до фізичних і психоемоційних впливів, фармакологічну регуляцію циклу «сон—пильнування», оптимізацію фізичної й розумової працездатності, прискорену реабілітацію організму після значних фізичних та військово-професійних навантажень.

Завдяки ентузіазму низки дослідницьких колективів розробка нових засобів триває. Групою українських вчених розроблені препарати, які належать до класу актопротекторів — засобів, що «захищають працездатність». Зокрема, одна із вітчизняних спеціальних ліній спортивного харчування в асортименті своєї продукції має актопротекторну біологічно активну добавку. Розробка препарату велася з

урахуванням вимог до засобів «бойової фармакології» і можливості тривалого використання здоровою людиною.

Препарат досить універсальний і водночас простий з точки зору біохімічного впливу на обмінні процеси. Він дозволяє залучити до схеми синтезу глюкози, тобто переробити в чисту енергію, біохімічні «шлаки», які визначають рівень стомленості. Це має велике значення при відновленні організму після навантажень граничної потужності та за необхідності екстреного підвищення працездатності (активні дії аеромобільних частин і спецназу, льотного складу, водолазів). Відповідно ступінь ефективності роботи препарату перебуває в прямій залежності від активності діяльності: чим вищим є навантаження, тим кращий ефект від його застосування.

Проведеними дослідженнями було встановлено, що розроблений в Україні препарат підвищує фізичну витривалість від 15 до 28% (залежно від навантаження і харчування), силу до — 23%; у 82% досліджуваних значно поліпшує самопочуття в умовах високих температур навколишнього середовища й середньогір'ї при збереженні

економічної роботи серцево-судинної та дихальної систем. Крім того, препарат поліпшує операторську діяльність і підвищує показники працездатності. Так, при роботі біатлоніста швидкість і точність стрільби поліпшуються на 18 і 31% відповідно.

Спеціальні фізичні методи також набули розвитку. Потужний відновлювальний ефект має поєднання методу електротранквілізації з прослуховуванням музичних програм, записаних за технологією «Nemy-syng». Суть цієї технології полягає в тому, що на несучу частоту музичного твору більшої амплітуди у стереорежимі мікшуються низькочастотні коливання. За рахунок особливостей розкладання звуку в слуховому аналізаторі мозку людини з'являються «стоячі» звукові хвилі заданої частоти, або, як їх називають у фізиці, — биття, що й здійснює позитивний вплив на функціональний стан людини. Фахівцями ГУР МО України розроблений і запатентований в Україні метод моделювання функціонального стану людини, заснований на подібних принципах.

Отже, певний потенціал щодо коригування боездатності особового складу спеціальними фармакологічними та фізичними засобами ми маємо. Існує, очевидно, і потенціальна необхідність такого коригування. Адже невидимий ворог — найпідступніший.

Володимир ГАЛАНЦЕВ

**Закрите акціонерне товариство
ВІЙСЬКОВО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ**

**ЗАТ «Військова-страхова компанія» заснована 29 січня 2001 року.
Розмір статутного фонду складає 8,040 млн.грн.**

- **Обов'язкові види страхування**
- **Страхування майна**
- **Страхування вантажів**
- **Страхування автотранспортних ризиків**
- **Медичне страхування**
- **Страхування від нещасних випадків**

Центральний офіс
01135, м. Київ
вул. Г. Андрющенка, 46
тел./факс (044) 230-48-13
(044) 230-48-14
e-mail: vsk@vsk.com.ua

Одеська філія
65005, м. Одеса
пров. Сільськогосподарський,
5, оф. 22
тел./факс (0482) 22-38-75
e-mail: vsk_odessa@svitonline.com

Харківська філія
61001, м. Харків
вул. Університетська, 2, оф. 5
тел./факс (057) 717-60-33
71761-31
e-mail: vsk.kharkov@ib.com

**ДЫХАТЕЛЬНЫЕ
СИСТЕМЫ**

**Противопожарные
та аварийно-спасательные
оборудования**

**вул. Пушкінська, 25-А оф.5
м.Київ 01004
тел/факс (044) 230-92-42
dsistem@voliacable.com**

«КАМПО»

ЯКІСТЬ, ПЕРЕВІРЕНА ЧАСОМ

У липні 2005 року російський виробник сучасних дихальних апаратів ВАТ «КАМПО» відкрив своє представництво в Україні. Для переважної більшості пересічних українських громадян назва виробника не відома. І це не дивно, адже більшу половину своєї 50-річної діяльності підприємство «ховалося» під назвою «поштова скринька». Незважаючи на це, продукція КАМПО відома багатьом людям завдяки своїй унікальності. Напевно, весь цивілізований світ пам'ятає першого космонавта, першу людину, яка вийшла у відкритий космос. Ви запитаете: ну і при чому тут КАМПО? Тоді згадайте про той білий «ящик», який знаходився за спиною Олександра Леонова. Цей «ящик» — автономна система життєзабезпечення — був спроектований і виготовлений саме на КАМПО. Після успішного виконання своїх функцій на орбіті Землі він разом із вдячним підписом космонавта зайняв одне із почесних місць в музеї підприємства. До речі, системи життєзабезпечення космонавтів перших космічних кораблів, в тому числі для Юрія Гагаріна, та космічного корабля багаторазового використання «Буран» також проектували-

ся і виготовлялися на КАМПО. Підприємство і нині виконує замовлення для авіаційно-космічного комплексу Росії, а також NASA.

Але не лише однією авіаційно-космічною галуззю відоме ВАТ «КАМПО». Мало хто знає, що перший акваланг АВМ-1 у колишньому Радянському Союзі був спроектований саме на КАМПО у 1958 році. Нині підприємство займається розробкою і виготовленням спорядження, яке дозволяє людині перебувати на глибині 500 м.

Не обійшли стороною КАМПО і проблеми пожежно-рятувальних та аварійних служб. Саме тут були спроектовані добре відомі пожежникам апарати КІП-5, КІП-7, КІП-8 і майже невідомий — КІП-10. Але час не стоїть на місці. З переходом пожежно-рятувальних служб на повітряні апарати підприємство, яке динамічно розвивається, випускає захисні дихальні апарати на стиснутому повітрі, безпека, якість, технічні характеристики та дизайн яких задовольняють найвимогливішого користувача. Про це свідчать численні дипломи та нагороди, отримані ВАТ «КАМПО» на виставках і конкурсах. Але найціннішою нагородою для працівників

підприємства є позитивні відгуки самих рятувальників, які більш комфортно і безпечно почуваються з надійним обладнанням під час виконання складної роботи.

Постійний зворотний зв'язок з пожежно-рятувальними та аварійними службами, використання власних унікальних розробок та світового досвіду дав можливість КАМПО розпочати у 2004 році випуск захисних дихальних апаратів нового покоління зі стиснутим повітрям під назвою АП «Омега», який забезпечує максимальний комфорт при користуванні і відповідає всім сучасним вимогам.

Ця розробка відразу привернула увагу фахівців МНС Росії і була офіційно визнана кращим замінником апаратів аналогічного типу закордонного виробництва. А співвідношення ціна—якість говорить само за себе. Встановленню реальних цін на продукцію «КАМПО» сприяє той факт, що все виробництво має замкнутий цикл, а система якості сертифікована на відповідність вимогам ISO 9001—2001. Тому не дивно, що основним замовником якісної продукції за розумними цінами стали в першу чергу МНС, ВМФ, ВПС та ФСБ. Якісна продукція привернула увагу і фахівців з Казахстану, Узбекистану та Єгипту.

Зупинятися на досягнутому керівництво ВАТ «КАМПО» не збирається. Молоді й активні керівники розуміють, що запорукою успіху є плідна співпраця та обмін досвідом з іноземними виробниками. З цією метою співробітники і конструктори постійно відвідують міжнародні спеціалізовані виставки, виїжджають у закордонні відрядження на підприємства, з якими співпрацює КАМПО. Ось деякі з них: Structural Composites Industries, США; Luxfer Group, Великобританія; Faber Industrie Spa, Італія; Scott Health&Safety, США; BAUER, Німеччина. З концерном BAUER тривають переговори про збирання компресорів відомої фірми на виробничих потужностях КАМПО.

Щодо України, то наступним кроком після відкриття представництва планується створення підприємства, на якому буде налагоджено випуск серії українських апаратів для аварійно-рятувальних служб міністерств та відомств.

Сергій ЛИСЕНКО

Катерина БУЖИНСЬКА: «В храмі Господньому я молилася, просила в Бога дитинку, і Він почув мене: через місяць я довідалася, що вагітна»

Кожний з нас мріє зробити своє життя казковим. Але в казку ми вкладаємо свій зміст. Для одних вона — багатство, для інших — здоров'я. Проте є люди, які прагнуть поділитися власною казкою... Зірка української естради Катя Бужинська має талант до фантастичних перевтілень: у музичних кліпах співачка була і темпераментною іспанкою, і нескореною полонянкою Чингізхана, і засніженою красунею-фігуристкою.

— Катю, Ви пам'ятаєте свій перший виступ?

— Звичайно пам'ятаю, бо тоді я отримала свій перший гонорар — 10 доларів, які я й досі зберігаю як найдорожчу реліквію. На той час мені не виповнилося й одинадцяти років. Разом з ансамблем, у якому я була солісткою, ми відпочивали тоді у дитячому таборі «Молода гвардія». Так сталося, що народний артист Микола Свидюк запросив мене виступити в Одесі на День міста. Ось так все і почалося.

— Це правда, що Ви, як свого часу Таїсія Повалій та Любов Успенська, виступали в ресторані?

— І не соромлюся цього. То був лише один із етапів моєї творчої кар'єри. А моя вокальна освіта розпочалася в 1992 році в студії «Дзвінки голоси» Чернівецького міського палацу піонерів разом з Кароліною Куйек — Ані Лорак. Після дев'яти класів вступила до Чернівецького музичного училища на відділення академічного вокалу і водночас співала у місцевому ресторані. До речі, туди мене порекомендувала учителька співу, брат якої грав в оркестрі. На прослуховуванні мені запропонували заспівати дуже складну композицію. Як же я прагнула потрапити в дорослий колектив! І мрія моя здійснилася. Мене опікували там, як рідну дитину. Отож на зароблені гроші я робила записи і брала участь у різноманітних дитячих фестивалях. На одному з таких конкурсів, у Кривому Розі, навіть довелося влаштувати невеличкий бешкет: я настільки випереджала інших претендентів, що журі дискваліфікувало мене за нібито використання плюсової фонограми. Так я познайомилася зі своїм майбутнім продюсером Юрієм Квеленковим. Будучи на той час звукорежисером Таїсії Повалій, він брав участь в журі багатьох дитячих фестивалів, щоб знайти собі, для подальшого продюсування, достойну підопічну. Мені зараз дуже соромно за той вчинок, бо Квеленкову, який найбільше сумнівався, я тоді сказала: «Якщо Ви не можете розрізнити живий голос від фонограми, то Ваше місце не серед членів журі».

— Напевно, за кількістю нагород на престижних конкурсах Ви не маєте конкурентів...

— Для любителів статистики можу сказати: тільки за перші п'ять

років професійної кар'єри я взяла участь у п'ятнадцяти конкурсах естрадної пісні — і на всіх стала переможницею. Причому на п'яти найбільш престижних, міжнародних — володаркою гран-прі. На конкурсі молодих виконавців «Слов'янський базар-98», за підсумками двох конкурсних днів, набрала 297 балів із трьохсот можливих, відірвавшись від найближчого суперника на 25 балів. Але не в нагородах справа. Завдяки цим виступам моє ім'я стало відомим в Ізраїлі, США, Іспанії, Німеччині, Польщі, Англії... Приємно, що я стала першою українською співачкою, яка за останні п'ятдесят років була запрошена на фестиваль в Сан-Ремо. До речі, і там я показала свій характер: коли організатори концертів стали вимагати, щоб я співала російською, я відмовилася і заспівала українською. Адже я — українка...

— Такому жорсткому характеру можуть позаздрити навіть чоловіки...

— Я завжди була надто незалежною. З однолітками не дружила, мені з ними було нецікаво. Носила короткі зачіски і кросівки. До того ж я виросла у дворі, де не було жодної дівчини. Отож мене завжди оточували хлопці, з якими я грала у футбол, лазила через паркани, бувало й чубилася. І сьогодні мої кращі друзі — чоловіки: поет Юрій Рибчинський, колишній чоловік і незмінний продюсер Юрій Квеленков, аранжувальник Юрій Шепета, «співуючий ректор» Михайло Поплавський (я закінчила Київський університет культури і мистецтв), хлопці з дуєту «Світязь», Павло Зібров.

— У дуеті з Павлом Зібровим Ви виконували фронтову пісню у святковій передачі телеканалу «Інтер»...

— Я з повагою ставлюся до ветеранів, і взагалі до людей у погонах. Мій продюсер — десантник, генерал-майор у відставці, а чоловік — Володимир Ростунов — служив у «чорних беретах», кілька років віддав військово-морському флоту. На жаль, сьогодні недостатньо уваги приділяється військово-патріотичному вихованню молоді. Я впевнена, що нам необхідна державна програма, яка б заохочувала і артистів долучатися до цього процесу. Повірте, для цього не треба багато коштів. Впевнена, що композито-

ри, поети, аранжувальники, навіть кліпмейкери підключилися б до цієї справи, якби мали можливість хоча б покривати свої витрати на технічне забезпечення та оплату виступів музичних колективів. Я теж виступала на святкових концертах для військових... Але ж це поодинокі, святкові заходи, які проводяться лише кілька разів на рік.

— То що ж, на Вашу думку, робити?

— З моїм другом поетом та композитором Олегом Гаврилюком ми неодноразово обговорювали питання армійської теми в музичному житті України. Переконана, якби було державне замовлення на створення музичного кліпу на армійську тему, ми з Олегом створили б дійсно щось цікаве. Невже ми не спроможні виробляти свій власний «український продукт» і приречені виховувати нашу молодь на таких досить спірних російських серіалах, «Солдаты», «Кадеты», де ледь не культивуються нестатутні відносини?

— В одному зі своїх інтерв'ю Ви обмовилися, що не любите співати ні про що...

— Так. Мені хочеться, щоб була історія, щоб слухачам було цікаво, чим же закінчиться пісня. Мені по-

добаються пісні з драматичним сюжетом. Має бути гарна музика, діапазон для співу.

Приміром, відеоматеріал до пісні про Чингізхана ми знімали в Узбекистані. А там у горах дуже різка зміна температур: вдень — спека, а вночі, коли натурні зйомки мали проходити в болоті, — був мороз. Довелося постаратися і «вбити» Чингізхана з першого дубля. Але тонюсінка сорочка далася взнаки: після зйомок, щоб привести мене до тями, продюсер вдався до перевіреного народного засобу — натирання тіла «полонянки» горілкою. А потім ще довелося сімдесят кілометрів трястися зі всією групою й апаратурою в кузові вантажівки до Ташкента.

Холод переслідував мене не тільки в Середній Азії. Наприклад, у кліпі «Лед. Баллада о фигурном катании» я знімалася в... морозильній камері при температурі мінус тридцять... І, звичайно ж, захворіла. Довелося довго лікуватися. Щоправда, це було того варте: пісня «Лед» стала неофіційним гімном українських фігуристок.

Я свідомо відмовляюся від мелодій у стилі «три прихлопа, два прихлопа». І не буду потакати примхам

Постає запитання: чому ми виховуємо нашу молодь на російських серіалах «Солдаты» або «Кадеты»?

Приємно, що я стала першою українською співачкою, яка за останні п'ятдесят років була запрошена на фестиваль в Сан-Ремо.

невибагливої публіки, а намагатимуся «підтягти» слухачів до рівня свого репертуару.

— Як же Вам вдається поєднувати некомерційні пісні з комерційним успіхом?

— Нам з продюсером вдається знаходити щось середнє. Адже у мене є пісні на будь-який смак — циганські, іспанські, українські, джазові. Є й серйозні пафосні. Мене часто запрошують на президентські самміти. Я співаю італійською. Довелося якось виступити з невеликим концертом для Берлусконі, коли він приїжджав в Україну. А є такі пісні, які викликають у глядачів сльози...

— І справді, Ваші виступи — завжди феєричне видовище. Складається враження, що на сцені відбувається казкове дійство...

— Я вірю і в казки, і в дива. До речі, іноді до них можуть бути причетні і журналісти. Ось, наприклад, в одному із журналів був надрукований матеріал про мене. А згодом до редакції надійшов лист від Станіслава Бужинського — професора, власника медичної клініки в Х'юстоні, який винайшов вакцину проти раку. Під час одного з авіаперельотів до рук йому випадково потрапив той журнал. Виявляється, що Бужинські — рід польських дворян, дуже рідкісне прізвище. Станіслав Раймондович написав мені листа з пропозицією познайомитися і передав книгу про свою родину. А коли я перебувала з концертами в Америці, запросив у гості. І з'ясувалося, що він мій родич — троюрідний дядько! До речі, зовсім не «повернутий» на доларах мільйонер, а поліглот, який володіє чотирма мовами і вільно цитує російських класиків. Він розповів мені історію нашого роду, показав старі книги, які підтверджують його титул. Дворянський герб Бужинський передав і нашій родині. Хіба це не диво?

— Я знаю, що фанів Бужинської важко здивувати черговим перевтіленням...

— Дійсно, я не боюся експериментувати. Наприклад, перемогла в національному конкурсі модельного бізнесу «Чорна перлина», брала участь у конкурсі «Одного плаття», який проходив у київському Палаці спорту під егідою міжнародного Контрактового ярмарку. А ще я — обличчя, точніше... тіло ізраїльської фірми «Gottex», яке виробляє купальники. У моїй колекції їх п'ятнадцять. Щоправда, ціна на них «кусюча» — стартує від 100 доларів. А одна модель, виготовлена для подіумних показів і прикрашена діамантовою вишивкою, коштувала більше трьох мільйонів!

— Щоб розрекламувати свою пісню, виконавці можуть багато чого собі дозволити. Тіна Кароль, приміром, у черговому кліпі знялася в стилі «ню». Як Ви ставитеся до такого піару?

— Оголошено зніматися я не буду — це однозначно. Не дозволяє виховання... Я вважаю, що це не похристиянськи.

— Але ж кажуть, що зі своїм чоловіком Ви познайомилися за досить пікантної ситуації...

— Так, на операційному столі. Після застуди я проходила курс лікування, і одна з ін'єкцій була невдалою, — почався абсцес. Володя, за фахом — пластичний хірург, на прохання мого продюсера погодився мене прооперувати на... сидниці. Мені він про це не говорив, але в одному з інтерв'ю я якось прочитала: «Спочатку мені дуже сподобалася ця частина її тіла, а потім я зрозумів, що не можу жити без Каті». Нехай і так, головне, ми вже четвертий рік разом. А в березні чекаємо на народження доньки.

— Я знаю, що Ваш первісток — довгоочікуваний...

— Я людина релігійна. Нещодавно побувала в Єрусалимі, де знімала новий кліп. Особливо мене вразив храм, де знаходиться труна Господня. Коли зайшла до храму, так почало калатати серце, що ледь не вискочило з грудей. Я молилася,

просила в Бога дитинку, і Господь почув мене, — через місяць довідалася, що вагітна (бесіду перериває телефонний дзвінок. — Прим. автора. — Катя: «Молодець!» Автору: «Моя Іра, двоюрідна сестра, народила дівчинку! Назвали Катєю!»).

— Це, мабуть, на Вашу честь?

— Напевно. Але у нас і бабусю звати Катериною...

— Виступи, гастрольні поїздки — досить виснажлива річ. А як Ви зазвичай відпочиваєте?

— Я не уявляю відпочинку без моря. Дуже люблю плавати, а ще — танцювати латиноамериканські танці. Обожаю тварин: у мамі живе мій улюбленець — рудий чау-чау Джеррі. Ще люблю квіти, — їх у мене дуже багато. Мої знайомі гадають, що у мене є садівник. Насправді ж я сама цим займаюсь. Маю чудовий зимовий сад, де переважають рідкісні фікуси і пальми, троянди.

— Які свята Вам найбільше подобаються?

— Дуже люблю Різдво, на це свято я завжди їду до мамі, в Чернівці. А Новий рік, як більшість співаків, зустрічаю на роботі. Сподіваюся, телеглядачам сподобалась пісня «Наивная», яку я виконувала в дуєті з Філіпом Кіркоровим у новорічній передачі «Голубий вогник — 50 років потому». Ми з ним давні друзі. Кіркоров — приязний чоловік, зовсім не зірковий, відкритий, працелюбний, артистичний. Уявляєте, якось під час зйомок Василь Бендас (із «Шоу довгонощиків») поскаржився на біль у шиї. Бедросович відразу ж прийшов на допомогу: «Я колись працював масажистом. Дайте, я зроблю Василю кваліфікований масаж!» — і біль відступив.

Отже, моє улюблене новорічне свято для мене настає на день пізніше: святкую його за містом — на природі, на дачі, щоб були сніг, санки і шашлики...

Бесіду вів Юрій КУЗНЕЦОВ

P.S. Коли інтерв'ю вже було підготовлено до друку, нам стало відомо, що Катерина народила доньку. Оленка з'явилася на світ у день Різдва Христового. Редакція «Війська України» приєднується до численних привітань і щиро życить чарівній матусі та її крихітці здоров'я та щастя!

Читаю журнал «Вісник України»
з побажанням провітання, радості,
кохання й гарної музики!

КБ

04071, М. КИЇВ
ВУЛ. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
WWW.EPOS.KIEV.UA
E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв
з використанням технологій світового лідера
ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

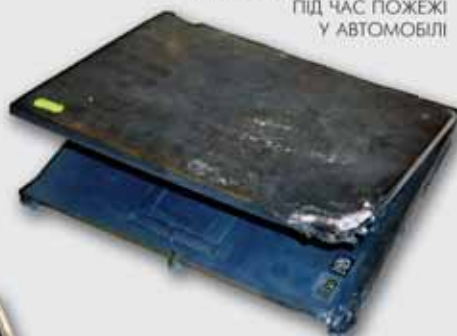
Діагностика та ремонт
накопичувачів
любого ступеню
складності

EPOS
Ontrack™
в і д н о в л е н н я д а н и х

ПОШКОДЖЕНІ
ЖОРСТКІ ДИСКИ
(HDD)

НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ
ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ
У АВТОМОБІЛІ

КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ

ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!